

Załącznik do PSO z przedmiotu: Historia i społeczeństwo.

Wymagania na poszczególne oceny z historii i społeczeństwa w klasie IIIb

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Polska i Polacy w XX wieku (Ojczysty panteon ojczyste spory)						
1. I wojna światowa – po której stronie podjąć walkę?	1. Powrót sprawy polskiej 2. Po stronie ententy czy państw centralnych? 3. Odzyskanie niepodległości 4. Polacy na konferencji paryskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Legiony Polskie – zna datę przekazania władzy Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego – przedstawia działania zbrojne Polaków w czasie I wojny światowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akt 5 listopada, mały traktat wersalski – zna daty: wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (VIII 1914 r.), utworzenia Legionów Polskich i Legionu Puławskiego (1914 r.), ogłoszenia aktu 5 listopada (1916 r.), kryzysu przysięgowego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Naczelny Komitet Narodowy, Legion Puławski, Komitet Narodowy Polski, Błękitna Armia – zna daty: powstania Naczelnego Komitetu Narodowego (1914 r.), powołania Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego (1917 r.), założenia Komitetu	Uczeń: – określa wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości – przedstawia pierwsze tygodnie działalności państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości	Uczeń: – ocenia wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości

			<p>(1917 r.), orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona (I 1918 r.), podpisania małego traktatu wersalskiego (1919 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Paderewskiego</p> <p>– omawia działalność Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego na rzecz odbudowy niepodległej Polski</p> <p>– prezentuje decyzje konferencji pokojowej dotyczące odrodzonego państwa polskiego</p>	<p>Narodowego Polski (1917 r.), utworzenia Błękitnej Armii (1917 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne na ziemiach polskich w czasie I wojny światowej i po jej zakończeniu</p> <p>– charakteryzuje poglądy polskich środowisk politycznych na kwestię niepodległości Polski</p> <p>– opisuje międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej podczas I wojny światowej i po jej zakończeniu</p>	
--	--	--	--	--	--

<p>2. Kształtowanie się granic</p>	<p>1. Powstanie wielkopolskie 2. Plebiscyty i powstania śląskie 3. Walki o wschodnią granicę 4. Przyłączenie Wileńszczyzny</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu plebiscyt – zna daty: powstania wielkopolskiego (XII 1918–II 1919), wojny polsko-bolszewickiej (1919–1921), bitwy warszawskiej (13–25 VIII 1920 r.) – wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej – omawia wizje odrodzonej Polski w koncepcjach Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacji, koncepcja federacji – zna daty: pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919 r.), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920 r.), plebiscytu na Śląsku (20 III 1921 r.), trzeciego powstania śląskiego (V–VII 1921 r.), pokoju w Rydze (III 1921 r.) – identyfikuje postać Wojciecha Korfantego – omawia przebieg</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: orłęża lwowskie, bunt Żeligowskiego – zna daty: plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920 r.), buntu Żeligowskiego (1920 r.), przyłączenia Litwy Środkowej do Polski (1922 r.) – identyfikuje postać gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego – wskazuje na mapie zmiany zasięgu kolejnych powstań śląskich, obszar Śląska włączony do Polski w 1921 r. – omawia okoliczności</p>	<p>Uczeń: – charakteryzuje spór dotyczący koncepcji państwa polskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – porównuje, w jaki sposób kształtowała się wschodnia, a w jaki sposób zachodnia granica II Rzeczypospolitej</p>	<p>Uczeń: – ocenia zaangażowanie obywateli w walki o granice odrodzonej Polski</p>
---	--	---	--	---	--	--

			<p>i skutki powstania wielkopolskiego – opisuje przebieg walk Polaków o Śląsk – wskazuje na mapie etapy wojny polsko-bolszewickiej</p>	<p>przeprowadzania plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku – przedstawia przebieg walk o granicę wschodnią II Rzeczypospolitej – wyjaśnia okoliczności zajęcia przez Polskę Wileńszczyzny</p>		
<p>3. Demokracja czy sanacja?</p>	<p>1. Kto powinien rządzić w odrodzonej Rzeczypospolitej? 2. Rządy parlamentarne 3. Zamach majowy 4. Rządy sanacji</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja, – zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921 r.), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935 r.) – identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mała konstytucja, zamach majowy – zna daty uchwalenia małej konstytucji (1919 r.), wyboru prezydenta Gabriela Narutowicza (1922 r.), zamachu majowego (V 1926 r.), wyboru</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, wybory brzeskie – zna daty noweli sierpniowej (VIII 1926 r.), powstania Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927 r.), wyborów brzeskich (1928 r.), procesu brzeskiego</p>	<p>Uczeń: – przedstawia założenia programowe i działalność głównych partii politycznych w 20-leciu międzywojennym – omawia zalety i słabości polskiej sceny politycznej II Rzeczypospolitej</p>	<p>Uczeń: – ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w kształtowaniu oblicza politycznego Polski międzywojennej</p>

		– charakteryzuje ustrój państwa polskiego przed i po przewrocie majowym	prezydenta Ignacego Mościckiego (1926 r.) – identyfikuje postacie: Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia genezę, przebieg i skutki zamachu majowego – prezentuje cechy charakterystyczne rządów sanacyjnych	(1931/1932) – identyfikuje postać Macieja Rataja – opisuje przyczyny i przejawy słabości polskiej demokracji w 20-leciu międzywojennym – wyjaśnia, co wpływało na demokratyczny charakter konstytucji marcowej – określa, co wpływało na autorytarny charakter konstytucji kwietniowej		
4. II Rzeczpospolita	1. Reformowanie kraju 2. Gospodarka II Rzeczypospolitej 3. Rzeczpospolita wielonarodowa 4. Sport w	Uczeń: – zna datę wprowadzenia reformy walutowej (1924 r.) – wskazuje na mapie obszary	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hiperinflacja, Centralny Okręg Przemysłowy	Uczeń: – przedstawia trudności w powojennej odbudowie Polski – omawia działalność	Uczeń: – przedstawia dokonania polskich sportowców – omawia kulturę międzywojennej Polski i	Uczeń: – przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z wielonarodowego charakteru

	niepodległej Polsce	największego uprzemysłowienia II Rzeczypospolitej	– identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego – charakteryzuje założenia i skutki reformy walutowej i rolnej – charakteryzuje strukturę narodową II Rzeczypospolitej	Władysława Grabskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego – prezentuje osiągnięcia polskiej gospodarki w okresie międzywojennym	charakteryzuje jej główne dziedziny oraz twórców	II Rzeczypospolitej
5. Polacy podczas II wojny światowej	1. Kampania polska 2. Rząd polski na emigracji 3. Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie 4. Polacy u boku ZSRR	Uczeń: – zna daty: agresji III Rzeszy na Polskę (1 IX 1939 r.), ataku ZSRR na Polskę (17 IX 1939 r.) – identyfikuje postać gen. Władysława Sikorskiego – omawia polski czyn zbrojny podczas II wojny światowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu pakt Ribbentrop-Mołotow – zna datę podpisania paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Stanisława	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu układ Sikorski-Majski – zna daty: układu granicznego (28 IX 1939 r.), układu Sikorski-Majski (30 VII 1941 r.), katastrofy gibraltarskiej (VII 1943 r.) – identyfikuje	Uczeń: – podaje okoliczności powstania armii Andersa – określa polityczne uwarunkowania powstania 1. Dywizji im. T. Kościuszki w ZSRR – na przykładach przedstawia i ocenia wpływ	Uczeń: – ocenia działalność rządu polskiego na emigracji

			<p>Mikołajczyka, gen. Władysława Andersa</p> <p>– wskazuje na mapie miejsca walk Polaków na frontach II wojny światowej</p> <p>– wymienia polskie formacje zbrojne na zachodzie i u boku ZSRR obronnej</p> <p>– charakteryzuje szlak bojowy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie</p>	<p>postacie: gen. Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego, gen. Kazimierza Sosnkowskiego, gen. Stanisława Maczka, gen. Stanisława Sosabowskiego</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób doszło do utworzenia rządu polskiego na emigracji oraz omawia jego działalność</p>	<p>jednostki na losy narodu oraz państwa</p>	
<p>6. W okupowanej Polsce</p>	<p>1. Polityka okupantów</p> <p>2. Polskie organizacje podziemne</p> <p>3. Powstanie warszawskie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Armia Krajowa</p> <p>– zna daty powstania warszawskiego (1 VIII–2 X 1944 r.)</p> <p>– opisuje politykę niemieckich i radzieckich okupantów wobec</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Polskie Państwo Podziemne</p> <p>– zna daty mordu katyńskiego (IV–V 1940 r.), przemianowania ZWZ na AK (1942 r.)</p> <p>– identyfikuje</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: akcja AB, plan „Burza”</p> <p>– zna daty aresztowania wykładowców akademickich w Krakowie (XI 1939 r.), akcji AB (V–VI 1940 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia kontrowersje wokół oceny powstania warszawskiego</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia i ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów</p> <p>– omawia znaczenie i historię polskich elit</p>

		narodu polskiego	postacie: gen. Stefana Grot-Roweckiego, gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego – wskazuje na mapie obszary okupowane przez III Rzeszę i ZSRR – podaje przykłady martyrologii narodu polskiego – wymienia polskie organizacje podziemne – określa uwarunkowania, przebieg i skutki powstania warszawskiego	– identyfikuje postacie: Witolda Pileckiego, Ireny Sendlerowej – charakteryzuje organizację i działalność Armii Krajowej – przedstawia założenia i realizację planu „Burza” – przedstawia motywy polityki okupantów wobec polskich elit	oraz państwa	
7. Polska Ludowa – niepodległa czy zależna?	1. Wizje powojennej Polski 2. Przejęcie władzy przez komunistów 3. Pod rządami PZPR 4. W walce o	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, socrealizm – zna daty: wypadków poznańskich	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Partia Robotnicza, Ziemie Odzyskane, „żołnierze wyklęci” – zna daty: powołania Tymczasowego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja „Wisła”, Wolność i Niezawisłość – zna daty: ogłoszenia Manifestu Polskiego	Uczeń: – identyfikuje postacie: Karola Modzelewskiego, Henryka Szlajfera – porównuje wizje niepodległej Polski w koncepcjach politycznych rządu emigracyjnego i	Uczeń: – przedstawia i ocenia działalność powojennego podziemia politycznego i „żołnierzy wyklętych” – ocenia motywy i postawy tych

	<p>prawa i wolność</p>	<p>(28–30 VI 1956r.), protestów społecznych na Wybrzeżu (XII 1970 r.) – wymienia etapy przejmowania pełni władzy w Polsce przez komunistów światowej</p>	<p>Rządu Jedności Narodowej (VI 1945 r.), referendum ludowego (30 VI 1946 r.), powstania PZPR (1948 r.), wystąpień studenckich (III 1968 r.), protestów robotniczych w Radomiu, Płocku i Ursusie (VI 1976 r.) – identyfikuje postacie: gen. Leopolda Okulickiego- Niedźwiadka, Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta, kard. Stefana Wyszyńskiego, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – wskazuje na mapie zmiany</p>	<p>Komitetu Wyzwolenia Narodowego (22 VII 1944 r.), procesu szesnastu (VI 1945 r.), akcji „Wisła” (1947 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Cyrankiewicza, Jacka Kuronia, Adama Michnika – określa wpływ wielkich mocarstw na sprawę polską – wyjaśnia, jakie skutki miały masowe migracje ludności na ziemiach polskich po II wojnie – wyjaśnia, dlaczego PSL jako opozycja legalna poniosła klęskę – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Marca 1968 r. i Czerwca</p>	<p>polskiej lewicy – opisuje rolę propagandy w kształtowaniu postaw wobec władzy komunistycznej – omawia wpływ powstania węgierskiego w 1956 r. i interwencji w Czechosłowacji na sytuację w Polsce – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa</p>	<p>Polaków, którzy zdecydowali się popierać komunistów – ocenia, czy powojenna Polska była krajem suwerennym</p>
--	------------------------	--	--	--	--	---

			<p>granic Polski po II wojnie światowej, Ziemie Odzyskane – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca, polskiego Października 1956 r. oraz Grudnia 1970 r.</p>	1976 r.		
8. Drogi do wolności	<p>1. Początki Solidarności 2. Jak powstała Solidarność 3. Władza kontra społeczeństwo 4. Stracona dekada? 5. Okrągły Stół 6. Wybory czerwcowe</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” – zna daty: porozumień sierpniowych (31 VIII 1980 r.), ogłoszenia stanu wojennego (13 XII 1981 r.), wyborów czerwcowych (4 VI 1989 r.)</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – zna daty powstania Komitetu Obrony Robotników (1976 r.), strajków robotniczych na Wybrzeżu (VIII 1980 r.), pacyfikacji</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „drugi obieg”, „sejm kontraktowy” – zna daty powstania Wolnych Związków Zawodowych (1978 r.), powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (IX 1980 r.), zniesienia</p>	<p>Uczeń: – charakteryzuje stosunek władz komunistycznych do ruchu związkowego i opozycji</p>	<p>Uczeń: – ocenia historyczne znaczenie Okrągłego Stołu – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa</p>

		<p>– identyfikuje postacie: Karola Wojtyły, Lecha Wałęsy, gen. Wojciecha Jaruzelskiego</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg oraz skutki polityczne i społeczne wydarzeń Sierpnia 1980 r.</p>	<p>robotników w kopalni „Wujek” (16 XII 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (II– IV 1989 r.), powołania Tadeusza Mazowieckiego na urząd premiera (VIII 1989 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: ks. Jerzego Popiełuszki, Tadeusza Mazowieckiego</p> <p>– przedstawia genezę wprowadzenia stanu wojennego, jego cechy charakterystyczne i skutki</p> <p>– podaje przebieg i skutki wyborów czerwcowych w 1989 r. oraz okoliczności powołania rządu Tadeusza</p>	<p>stanu wojennego (2 VII 1983 r.), wyboru gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Walentynowicz</p> <p>– wymienia najważniejsze organizacje opozycyjne lat 70. i 80. oraz ich działalność</p> <p>– omawia organizację, cele i działalność NSZZ „Solidarność”</p> <p>– opisuje genezę i kluczowe decyzje obrad Okrągłego Stołu</p>		
--	--	--	--	---	--	--

		Mazowieckiego					
Wojna i wojskowość							
1. Wojny w starożytnej Grecji	<p>1. Konflikty w antycznej Grecji</p> <p>2. Jak były zorganizowane armie greckie?</p> <p>3. Zmagania Greków z Persami</p> <p>4. Wojna peloponeska</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hoplita, falanga – omawia rolę postaci: Miltiadesa, Temistoklesa, Leonidasa – zna daty bitew: pod Maratonem (490 r. p.n.e.), w wąwozie Termopile (480 r. p.n.e.), pod Salaminą (480 r. p.n.e.) – przedstawia obowiązujące w świecie greckim zasady postępowania w trakcie wojen. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hellenów – omawia rolę postaci: Dariusza I Wielkiego, Kserksesa – zna daty: powstania jońskiego (499–494 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami (479 r. p.n.e.), utworzenia Związku Morskiego (478 r. p.n.e.), wojny peloponeskiej (431–404 r. p.n.e.) – przedstawia tradycje militarne <i>polis</i> spartańskiej – omawia organizację armii greckiej – prezentuje przyczyny wojen 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Nieśmiertelni – omawia rolę postaci Cyrusa II Wielkiego – zna daty: wyprawy wojsk Dariusza I Wielkiego na Grecję (492 r. p.n.e.), wyprawy armii Kserksesa (480 r. p.n.e.), bitwy pod Mykale (479 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg imperium perskiego, obszary objęte powstaniem jońskim i miejsca bitew stoczonych w trakcie wojen grecko-perskich – opisuje sposób 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu szyk skośny – omawia rolę postaci Epaminondasa – zna daty: bitwy u ujścia Ajgospotamoj (405 r. p.n.e.), oblężenia Aten (404 r. p.n.e.), bitwy pod Leuktrami (371 r. p.n.e.) – opisuje przebieg bitwy pod Platejami – wyjaśnia okoliczności i skutki hegemonii Aten po wojnach z Persją – przedstawia okoliczności upadku hegemonii Sparty w świecie greckim 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia na wybranych przykładach strategiczne aspekty starożytnych bitew. 	

			<p>grecko-perskich i opisuje ich przebieg</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki decydujące o potędze militarnej Sparty i Aten – podaje zalety i wady wykorzystywania falangi. 	<p>wykorzystywania falangi podczas walki</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg bitew: pod Maratonem i Termopilami – opisuje przebieg wojny peloponeskiej – tłumaczy, czym była „wyprawa dziesięciu tysięcy”. 	<p>– tłumaczy, na czym polegała przewaga szyku skośnego nad tradycyjnym ustawieniem falangi.</p>	
<p>2. Imperium Aleksandra Wielkiego</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje Aleksandra Wielkiego 3. Strategia władcy wobec podbitych obszarów 4. Rozpad imperium Aleksandra 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu kultura hellenistyczna – omawia rolę postaci Aleksandra III Wielkiego – zna daty bitew: nad Granikiem (334 r. p.n.e.), pod Issos (333 r. p.n.e.), pod Gaugamelą (331 r. p.n.e.) – wymienia przyczyny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu diadochowie – omawia rolę postaci: Filipa II Macedońskiego, Dariusza III – zna daty: bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.), podboju imperium perskiego przez Aleksandra Wielkiego (334–331 r. p.n.e.), śmierci Aleksandra 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hetajrowie, falanga macedońska – zna daty: zdobywania przez Filipa II Macedońskiego hegemonii w Grecji (359–336 r. p.n.e.), podboju wschodnich prowincji Persji przez Aleksandra 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Cassandra, Lizymacha, Ptolemeusza I Sotera, Antygona I Jednookiego, Seleukosa I Nikatora – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Cheroneją, ocenia jej znaczenie – przedstawia i ocenia sposób stłumienia przez Aleksandra buntu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Aleksandra Wielkiego w bitwie nad Granikiem – porównuje i ocenia postawy Aleksandra Wielkiego oraz Dariusza III w bitwach: pod Issos i Gaugamelą – porównuje taktyki: Aleksandra Wielkiego w bitwie pod Gaugamelą oraz Epaminondasa

		<p>sukcesów Aleksandra Wielkiego podczas podboju Persji.</p>	<p>(323 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami – prezentuje okoliczności sięgnięcia po hegemonię w świecie greckim przez Macedonię – omawia przebieg wyprawy armii Aleksandra Wielkiego przeciwko Persom.</p>	<p>Wielkiego (330–327 r. p.n.e.), wyprawy wojsk Aleksandra Wielkiego do Indii (327–325 r. p.n.e.), wojen diadochów (321–281 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami – tłumaczy, co decydowało o zwycięstwach sił macedońskich w starciach z innymi armiami – omawia przebieg bitwy pod Issos – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Gaugamelą – przedstawia losy imperium macedońskiego po śmierci Aleksandra</p>	<p>Greków – charakteryzuje i ocenia politykę Aleksandra Wielkiego wobec podbitych ludów.</p>	<p>w starciu pod Leuktrami.</p>
--	--	--	--	--	---	---------------------------------

				Wielkiego.		
3. Ekspansja Rzymu w czasach republiki	<p>1. Jak doszło do podboju Italii?</p> <p>2. I wojna punicka</p> <p>3. II i III wojna punicka</p> <p>4. Dalsza ekspansja rzymska i jej skutki</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu legion – omawia rolę postaci Hannibala Barkasa – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – prezentuje przyczyny i skutki rywalizacji rzymsko-kartagińskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ekwici, manipuł – omawia rolę postaci Gajusza Mariusza – zna daty: zakończenia podboju Italii przez Rzymian (264 r. p.n.e.), bitwy pod Kannami (216 r. p.n.e.), bitwy pod Zamą (202 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie tereny zdobyte przez Rzymian w wyniku wojen punickich – opisuje organizację armii rzymskiej – porównuje uzbrojenie legionisty rzymskiego i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu abordaż – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Scypiona Afrykańskiego Starszego – zna daty: zdobycia Tarentu (272 r. p.n.e.), bitwy pod Mylae (260 r. p.n.e.), bitwy koło przylądka Eknomos (256 r. p.n.e.), bitwy nad Trebbią (218 r. p.n.e.), bitwy nad Jeziorem Trazymeńskim (217 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie etapy ekspansji terytorialnej Rzymu – omawia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>velites</i>, <i>hastati</i>, <i>triarii</i>, szyk „żółw”, szyk manipularny – zna daty: sojuszu Rzymu z miastami latyńskimi (493 r. p.n.e.), najazdu Galów na Rzym (390 r. p.n.e.), zdobycia przez Rzymian Nowej Kartaginy w Hiszpanii (209 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie szlak wojsk kartagińskich podczas II wojny punickiej – tłumaczy zależność między pozycją społeczną i majątkową obywateli rzymskich a 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia zastosowanie w praktyce zasad: <i>Divide et impera</i>; <i>Si vis pacem, para bellum</i> – ocenia wpływ różnych formacji zbrojnych na przebieg bitew na przykładzie starcia pod Kannami.

			<p>hoplity greckiego – tłumaczy, dlaczego Rzymianie zyskali przewagę nad Kartagińczykami podczas walk na morzu</p> <p>– prezentuje najważniejsze etapy rzymskiej ekspansji terytorialnej w okresie republiki</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki reform wojskowych wprowadzonych przez Gajusza Mariusza</p> <p>– omawia zmiany zachodzące w armii rzymskiej w okresie republiki.</p>	<p>przyczyny i przebieg ekspansji terytorialnej Rzymu na Półwyspie Apenińskim oraz etapy podboju Italii przez Rzymian</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania floty rzymskiej i sposoby jej walki</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojen punickich</p> <p>– prezentuje przebieg bitwy pod Kannami i zastosowaną w jej trakcie strategię Kartagińczyków</p> <p>– przybliży przebieg bitwy pod Zamą i zastosowaną w jej trakcie strategię Rzymian.</p>	<p>rodzajem ich służby w armii</p> <p>– omawia rodzaje szyków w armii rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie rzymskich zasad: <i>Divide et impera; Si vis pacem, para bellum.</i></p>	
4. Juliusz Cezar i Imperium	1. Kryzys republiki i podbój Galii	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – zna daty:	Uczeń: – ocenia polityczne

<p>Rzymskie</p>	<p>2. Wojny domowe u schyłku republiki 3. Idea <i>pax Romana</i> i jej znaczenie</p>	<p>znaczenie terminu gladiator – omawia rolę postaci: Juliusza Cezara, Spartakusa, Oktawiana Augusta – zna daty: zawiązania I triumwiratu (60 r. p.n.e.), powstania Spartakusa (73–71 r. p.n.e.), zawiązania II triumwiratu (43 r. p.n.e.), bitwy pod Akcjum (31 r. p.n.e.) – przedstawia rolę gladiatorów w starożytnym Rzymie – omawia okoliczności przejęcia władzy w Rzymie przez Juliusza Cezara – tłumaczy, dlaczego wojska</p>	<p>znaczenie terminów: triumwirat, „pokój rzymski” (<i>pax Romana</i>), limes – omawia rolę postaci: Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza – zna daty: wojny galijskiej (58–51 r. p.n.e.), wojny Cezara z Pompejuszem (49–45 r. p.n.e.), bitwy pod Farsalos (48 r. p.n.e.), zabójstwa Cezara (44 r. p.n.e.), ogłoszenia „pokoju rzymskiego” (27 r. p.n.e.) – przedstawia przebieg i skutki wojny galijskiej – wyjaśnia, jakie korzyści i straty przynosiła surowa dyscyplina wprowadzona w</p>	<p>znaczenie terminu liktor – omawia rolę postaci: Lucjusza Kornelisz Sulli, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Kleopatry VII, Lepidusa, Marka Aureliusza, Trajana, Hadriana – zna daty: dyktatury Sulli (82–79 r. p.n.e.), powstania Wercyngetoryksa (53–52 r. p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 r. p.n.e.), bitwy pod Filippi (42 r. p.n.e.), wojny Oktawiana z Markiem Antoniuszem (32–31 r. p.n.e.) – tłumaczy, w jakich okolicznościach Lucjusz Korneliusz Sulla wprowadził w</p>	<p>ostatecznego podboju Galii przez wojska Cezara (51 r. p.n.e.), wkroczenia armii Cezara do Italii (49 r. p.n.e.), bitwy pod Dyrrachium (48 r. p.n.e.) – omawia strategię Juliusza Cezara wykorzystaną w trakcie oblężenia Alezji – wyjaśnia wpływ zmian wprowadzonych w armii rzymskiej w I i II w. n.e. na życie społeczne w państwie.</p>	<p>oraz militarne skutki rywalizacji wybitnych wodzów na przykładzie Juliusza Cezara i Gnejusza Pompejusza – ocenia strategię bitewną Juliusza Cezara na wybranych przykładach.</p>
------------------------	--	---	--	--	---	---

		Juliusza Cezara odnosiły zwycięstwa w starciach z mającymi nad nimi przewagę liczebną siłami przeciwników.	legionach rzymskich – tłumaczy, na czym polegała idea <i>pax Romana</i> , wymienia skutki jej wprowadzenia w Imperium Rzymskim.	Rzymie dyktaturę – omawia przebieg wojny między Juliuszem Cezarem a Pompejuszem – przedstawia taktykę wykorzystaną przez Juliusza Cezara w trakcie bitwy pod Farsalos – prezentuje zmiany, które wprowadzono w armii rzymskiej w I i II w. n.e. – wyjaśnia rolę rzymskiego limesu w podziale starożytnego świata na „cywilizowany” i „barbarzyński”.		
5. Od drużyny książęcej do rycerstwa	1. Europa Zachodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny książęce w Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rycerstwo, drużyna – omawia rolę postaci: Mieszka I,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: pancerni, pospolite ruszenie – omawia rolę	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tarczownicy, legendy arturiańskie	Uczeń: – opisuje proces rezygnacji z drużyny książęcej na ziemiach polskich w średniowieczu	Uczeń: – ocenia walory militarne drużyny książęcej w państwie piastowskim.

	<p>4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce</p>	<p>Karola Wielkiego – zna datę bitwy pod Cedynią (972 r.) – przedstawia organizację wojsk w państwie piastowskim.</p>	<p>postaci Karola Młota – zna datę bitwy pod Poitiers (732 r.) – przedstawia znaczenie bitwy pod Poitiers – opisuje zmiany wprowadzone w armii frankijskiej w czasach panowania Karola Wielkiego – prezentuje rolę, organizację i sposób finansowania drużyny Mieszka I – omawia przebieg i znaczenie bitwy pod Cedynią – tłumaczy, dlaczego władcy zrezygnowali ze stałych drużyn i nadawali ziemię w zamian za służbę wojskową.</p>	<p>– przedstawia przyczyny i przejawy upadku znaczenia armii rzymskiej – omawia sytuację militarną w Europie Zachodniej na początku średniowiecza – prezentuje organizację i sposób walki armii Franków – opisuje relacje między władcami piastowskimi a drużynnikami – wymienia wady i zalety rezygnacji władców ze stałych drużyn na rzecz nadawania ziemi w zamian za służbę wojskową – omawia proces kształtowania się rycerstwa i znaczenie tego nowego stanu w</p>	<p>– podaje przykłady wpływu symboliki przekazów arturiańskich na średniowieczne legendy polskie – przedstawia związek pomiędzy wprowadzeniem systemu lennego a zmianami w organizacji średniowiecznych armii.</p>	
--	--	---	---	--	--	--

				monarchii polskiej – przytacza legandy arturiańskie.		
6. Etos rycerski	<p>1. Kształtowanie się rycerstwa</p> <p>2. Wyprawy krzyżowe i zakony rycerskie</p> <p>3. Herby i turnieje</p> <p>4. Rycerstwo w kulturze</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: herb, turniej, kultura rycerska</p> <p>– zna daty: I wyprawy krzyżowej (1096–1099 r.), IV wyprawy krzyżowej (1202–1204 r.), zdobycia Akki przez wojska tureckie (1291 r.)</p> <p>– wyszczególnia elementy obyczajowości rycerskiej</p> <p>– wymienia cnoty rycerskie.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: etos rycerski, zakon rycerski</p> <p>– omawia rolę postaci Urbana II</p> <p>– zna daty: zdobycia Jerozolimy i utworzenia Królestwa Jerozolimskiego (1099 r.), utworzenia zakonu krzyżackiego (1191 r.), upadku cesarstwa łańckiego (1261 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne etosu rycerskiego</p> <p>– analizuje</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Gotfryda z Bouillon, Saladyna</p> <p>– zna daty: wezwania chrześcijan przez Urbana II do rozpoczęcia krucjat (1095 r.), II wyprawy krzyżowej (1147–1149 r.), III wyprawy krzyżowej (1189–1192 r.), V wyprawy krzyżowej (1217–1221 r.), VI wyprawy krzyżowej (1248–1254 r.), VII wyprawy krzyżowej (1270 r.)</p> <p>– przedstawia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Konrada III, Ludwika VII, Fryderyka Barbarossy, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce, Baldwina I, Fryderyka II Hohenstaufa, Ludwika IX Świętego</p> <p>– przedstawia i ocenia znaczenie wypraw krzyżowych dla Europy</p> <p>– porównuje turniejowe i bitewne wyposażenie rycerzy.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ wypraw krzyżowych na kształtowanie się rycerstwa europejskiego</p> <p>– omawia i ocenia wpływ średniowiecznego etosu rycerskiego na obyczajowość i kulturę w następujących epokach.</p>

			<p>elementy obyczajowości rycerskiej w średniowieczu – tłumaczy, jaką rolę odgrywały w średniowieczu zamki rycerskie.</p>	<p>proces kształtowania się rycerstwa – podaje przykłady nieprzestrzegania etosu rycerskiego w średniowieczu – prezentuje etapy i skutki wypraw krzyżowych – analizuje zmiany uzbrojenia rycerstwa w średniowieczu.</p>		
<p>7. Wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe</p>	<p>1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Sobór w Konstancji 4. Klęska zakonu krzyżackiego</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Konrada Mazowieckiego – zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409–1411 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 lipca 1410 r.), wojny trzynastoletniej</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa – omawia rolę postaci: Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka,</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Zawiszy Czarnego z Garbowa, Pawła Włodkowica – zna daty: soboru w Konstancji (1414–1418 r.), powstania antykrzyżackiego w Prusach (1454 r.), bitwy pod Chojnicami (1454 r.), ostatniej wojny z Krzyżakami</p>	<p>Uczeń: – zna datę utworzenia Związku Pruskiego (1440 r.) – wyjaśnia znaczenie poglądów religijnych i politycznych dla definiowania wojen: sprawiedliwych i niesprawiedliwych w średniowieczu – ocenia, czy</p>	<p>Uczeń: – ocenia poglądy Pawła Włodkowica na temat przyczyn i sposobu prowadzenia wojen – ocenia znaczenie dla sporu polsko-krzyżackiego: bitwy pod Płowcami, bitwy pod Grunwaldem, wystąpienia Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji.</p>

		<p>(1454–1466 r.), hołdu pruskiego (1525 r.) – opisuje okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski.</p>	<p>Zygmunta I Starego, Albrechta Hohenzollerna – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1308– 1309 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko- krzyżackich toczonych w czasach panowania ostatnich Piastów – przedstawia przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – podaje</p>	<p>(1519–1521 r.) – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polsko-litewskich i krzyżackich w czasie wielkiej wojny z zakonem oraz zmiany terytorialne będące następstwami zawarcia I pokoju toruńskiego – przedstawia proces kształtowania się średniowiecznego rycerstwa polskiego – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przybliża postawy postów polskich w trakcie soboru w Konstancji – prezentuje przyczyny,</p>	<p>wojna może być sprawiedliwa, i uzasadnia swoją opinię.</p>	
--	--	---	---	---	---	--

			okoliczności sekularyzacji zakonu krzyżackiego.	przebieg i skutki wojny trzynastoletniej.		
8. Koniec epoki rycerstwa	1. Wojna stuletnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej	Uczeń: – zna daty: wojny stuletniej (1337–1453 r.), zdobycia Konstantynopola przez Turków (1453 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny stuletniej.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Joanny d’Arc, Jana Husa – zna daty bitew: pod Crécy (1346 r.), pod Azincourt (1415 r.) – wyjaśnia, dlaczego bitwy: pod Crécy i Azincourt oznaczały koniec epoki rycerstwa – przedstawia wpływ Joanny d’Arc na przebieg wojny stuletniej – wskazuje okoliczności wprowadzenia broni palnej – prezentuje zmiany organizacji	Uczeń: – omawia rolę postaci: Filipa VI, Edwarda III, Karola VII, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki – zna daty: spalenia Joanny d’Arc na stosie (1431 r.), utworzenia Konfederacji Szwajcarskiej (1291 r.), bitwy pod Lipanami (1434 r.) – charakteryzuje technikę wojenną stosowaną przez wojska husyckie – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wykorzystywanie	Uczeń: – omawia rolę postaci Arnolda von Winkelrieda – zna daty: bitwy pod Morgarten (1315 r.), bitwy pod Dornbach (1499 r.), odsieczy Pragi przez wojska Jana Žižki (1420 r.) – przedstawia przebieg wojen Szwajcarów o zachowanie suwerenności i wpływ tych konfliktów na sposób prowadzenia działań wojennych w nowożytnej Europie – wyjaśnia, na	Uczeń: – ocenia militarne skutki zastosowania broni palnej.

			armii europejskich w XV w.	przez husytów wozów bojowych – przedstawia sposoby zastosowania broni palnej podczas prowadzenia działań wojennych w XV w.	czym polega symbolika postaci Winkelrieda.	
9. Wojny religijne w XVI wieku	1. Reformacja i początki konfliktów religijnych 2. Wojny włoskie 3. Konflikty religijne we Francji 4. Klęska Wielkiej Armady	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu wojna religijna – omawia rolę postaci Marcina Lutra – zna daty: wystąpienia Marcina Lutra (1517 r.), pokoju w Augsburgu (1555 r.), tzw. nocy św. Bartłomieja (1572 r.), wydania <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – podaje przyczyny i skutki konfliktów religijnych w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. noc św. Bartłomieja, Wielka Armada – omawia rolę postaci: Thomasa Münzera, Katarzyny Medycejskiej, Henryka de Burbon, Elżbiety I – zna daty: powstania chłopskiego w Niemczech (1524–1525 r.), bitwy pod Frankenhausen	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Szmalkaldzki, <i>Sacco di Roma</i> – omawia rolę postaci: Karola V, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I, Francisa Drake’a – zna daty: sejm w Spirze (1529 r.), utworzenia Związku Szmalkaldzkiego (1531 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), <i>Sacco di Roma</i>	Uczeń: – zna daty: wojen szmalkaldzkich (1546–1552 r.), wyprawy wojsk Karola VIII do Włoch (1494 r.), wyprawy sił Ludwika XII do Włoch (1499 r.), bitwy pod Marignano (1515 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.), wydania edyktu tolerancyjnego w Saint-Germain-en-Laye (1562 r.), wojny między	Uczeń: – ocenia, czy postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> mogły stanowić podstawę pokojowego współistnienia protestantów i katolików – ocenia, czy reformacja musiała oznaczać wciągnięcie państw europejskich w konflikty o podłożu religijnym.

		Europie.	(1525 r.), klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – tłumaczy, w jaki sposób reformacja wpłynęła na radykalizację nastrojów społecznych w Niemczech – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny chłopskiej w Niemczech – wskazuje wady i zalety prowadzenia działań wojennych z pomocą wojsk zaciężnych.	(1527 r.), tzw. wojny trzech Henryków (1574–1589 r.) – przedstawia przebieg i skutki wojen religijnych w Niemczech – tłumaczy, jaką rolę odegrało użycie broni palnej w trakcie bitwy pod Pawią – podaje skutki polityczne <i>Sacco di Roma</i> – wymienia przyczyny sukcesów i klęsk armii francuskiej w czasie wojen włoskich – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji angielsko-hiszpańskiej.	hugenotami a katolikami we Francji (1562–1594 r.), pokoju w Saint-Germain-en-Laye (1570 r.) – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich – omawia wpływ wojen włoskich na sposób prowadzenia konfliktów zbrojnych w epoce nowożytnej – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji.	
10. Europa w XVII wieku	1. Konflikt w Niderlandach	Uczeń: – zna daty wojny	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – omawia rolę	Uczeń: – ocenia polityczne

	<p>2. Wybuch wojny trzydziestoletniej</p> <p>3. Wojna w Rzeszy</p> <p>4. Zakończenie wojny trzydziestoletniej</p> <p>5. Jak walczone w XVII wieku</p> <p>6. Wzrost potęgi Francji</p>	<p>trzydziestoletniej (1618–1648 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej.</p>	<p>znaczenie terminów: tzw. defenestracja praska, Armia Nowego Wzoru</p> <p>– omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Olivera Cromwella, Armanda Jeana du Plessis de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– zna daty: tzw. II defenestracji praskiej (1618 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie obszary krajów zaangażowanych w wojnę trzydziestoletnią</p> <p>– przedstawia sposoby</p>	<p>znaczenie terminu tzw. pacyfikacja gandawska</p> <p>– omawia rolę postaci: Wilhelma Orańskiego, Fryderyka V, Ferdynanda Habsburga, Chrystiana IV, Albrechta von Wallensteina</p> <p>– zna daty: wybuchu antyhiszpańskiego powstania w Niderlandach (1566 r.), zawarcia tzw. pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), wkroczenia wojsk duńskich do Rzeszy (1625 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny,</p>	<p>postaci: Filipa II, Gábora Bethlena</p> <p>– zna daty: unii w Arras (1579 r.), najazdu wojsk Gábora Bethlena na Wiedeń (1619 r.), oblężenia Magdeburga (1631 r.), bitwy pod Nördlingen (1634 r.), upadku La Rochelle (1628 r.)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała przewaga żołnierzy Armii Nowego Wzoru nad innymi wojskami zaciężnymi</p> <p>– tłumaczy, dlaczego wojna trzydziestoletnia trwała tak długo i czemu angażowali się w nią władcy kolejnych państw sąsiadujących z Rzeszą.</p>	<p>i społeczne skutki wojny trzydziestoletniej.</p>
--	---	---	---	---	--	---

			<p>prorowadzenia walk w XVII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy formacji zbrojnych walczących w XVII w. – prezentuje znaczenie fortyfikacji dla prowadzenia działań wojennych w XVII w. 	<p>przebieg i skutki konfliktu w Niderlandach</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia i charakteryzuje okresy wojny trzydziestoletniej – tłumaczy, dlaczego zwycięstwo Szwedów pod Lützen można określić jako pyrrusowe – omawia przyczyny i skutki odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i> we Francji – określa wady i zalety sposobów zaopatrywania wojsk w XVII w. 		
11. Armia polska za pierwszych królów elekcyjnych	<p>1. Armia polsko-litewska w XVI wieku</p> <p>2. Wojny o Inflanty</p> <p>3. Wojny ze</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu husaria – omawia rolę postaci: Jana 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojsko kwarciane, piechota 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obrona potoczna, rota, lisowczycy, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę przyłączenia Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność i skuteczność lisowczyków jako wojska najemnego

	<p>Szwedami 4. Wojny z Rosją i Turcją na początku XVII wieku</p>	<p>Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego – zna daty bitew: pod Kircholmem (1605 r.), pod Kłuszynem (1610 r.), pod Cecorą (1620 r.), pod Chocimiem (1621 r.) – wymienia cechy charakterystyczne armii polsko- litewskiej w XVI w.</p>	<p>wybraniecka – omawia rolę postaci Stefana Batorego – zna daty: wojny z Moskwą o Inflanty (1577–1582 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.), wojny z Rosją (1609–1619 r.), rozejmu w Dywilinie (1619 r.) – wskazuje na mapie tereny, których przynależność budziła spory pomiędzy Rzecząpospolitą a Szwecją – określa cechy charakterystyczne armii polsko- litewskiej w XVI w. – przedstawia reformy wojskowe wprowadzone przez Stefana Batorego</p>	<p>koncierz – omawia rolę postaci Aleksandra Lisowskiego – zna daty: utworzenia piechoty wybranieckiej (1578 r.), wyprawy połockiej (1579 r.), wyprawy na Wielkie Łuki (1580 r.), wyprawy pskowskiej (1581– 1582 r.), inwazji wojsk szwedzkich na Inflanty (1604 r.), wyprawy sił Dymitra Samozwańca na Moskwę (1604 r.), zdobycia Smoleńska (1611 r.) – wskazuje na mapie kierunki wypraw wojsk Stefana Batorego – omawia przyczyny,</p>	<p>– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy wojskami kozackimi a lisowczykami – określa skuteczność armii polsko-litewskiej w XVI w. – ocenia, czy śmierć Jana Karola Chodkiewicza w trakcie walk pod Chocimiem miała wpływ na postawy żołnierzy polskich.</p>	<p>– ocenia wartość bojową husarii – ocenia skuteczność wybitnych wodzów podczas wielkich bitew z pierwszej połowy XVII w.</p>
--	--	--	---	---	--	--

			<p>– omawia strategię Jana Karola Chodkiewicza wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kircholmem</p> <p>– analizuje strategię Stanisława Żółkiewskiego wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kłuszynem</p> <p>– prezentuje uzbrojenie i sposób walki husarii.</p>	<p>przebieg i skutki wojny o Inflanty toczonej w czasach panowania Stefana Batorego</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich, polsko-rosyjskich oraz polsko-tureckich, które toczono na przełomie XVI i XVII w.</p>		
<p>12. Od potęgi do kryzysu Rzeczypospolitej</p>	<p>1. W walce z Gustawem Adolfem</p> <p>2. Kozacy</p> <p>3. Reformy armii polskiej w drugiej połowie XVII wieku</p> <p>4. Potop szwedzki</p> <p>5. Schyłek polskiej potęgi militarnej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Bohdana Chmielnickiego, Władysława IV, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego</p> <p>– zna daty: bitwy pod Oliwą (1627 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), wybuchu powstania</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu rejestr kozacki</p> <p>– omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p> <p>– zna daty: zajęcia Pomorza</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: autorament, wojsko komputerowe</p> <p>– omawia rolę postaci: Jeremiego Wiśniowieckiego, Janusza Radziwiłła, Fryderyka Wilhelma, Jerzego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Arendta Dickmanna</p> <p>– zna daty: utworzenia rejestru kozackiego (1572 r.), bitwy pod Walmoją (1626 r.), kapitulacji wojsk polskich pod Ujściem i w</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia, czy Rzeczpospolita w XVII w. potrzebowała silnej i dużej floty</p> <p>– ocenia, czy decyzja Jana III Sobieskiego dotycząca zaangażowania się w działania wojenne przeciwko</p>

		<p>Chmielnickiego (1648 r.), bitwy pod Chocimiem (1673 r.), bitwy pod Wiedniem (1683 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny sukcesów i porażek Szwedów w wojnach z Rzeczpospolitą.</p>	<p>Gdańskiego przez Szwedów (1626–1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), bitwy nad Żółtymi Wodami (1648 r.), bitwy pod Korsuniem (1648 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), ugody w Perejasławiu (1654 r.), oblężenia Jasnej Góry (1655 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.), pokoju w Andruszowie (1667 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.)</p> <p>– tłumaczy, co było podstawą siły bojowej Kozaków i jak wykorzystywali ją oni w praktyce</p>	<p>II Rakoczego</p> <p>– zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1621–1622 r.), oblężenia Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Warszawą (1656 r.), zerwania związków lennych Brandenburgii z Polską (1656 r.), układu w Radnot (1656 r.), wojny Rzeczypospolitej z Turcją (1672–1676 r.), traktatu w Żurawnie (1676 r.)</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich toczonych w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– prezentuje przebieg i skutki</p>	<p>Kiejdanach (1655 r.), oblężenia Koldyngi (1658 r.)</p> <p>– przedstawia wpływ sytuacji finansowej Rzeczypospolitej na wyniki zmagañ jej armii.</p>	<p>Turcji i rozpoczęcia odsieczy wiedeńskiej była słuszna.</p>
--	--	---	--	--	---	--

			– omawia reformy wprowadzone w armii polskiej w drugiej połowie XVII w.	potopu szwedzkiego – przedstawia przebieg i skutki wojen polsko-tureckich toczonych w drugiej połowie XVII w. – omawia strategię wykorzystaną przez Jana III Sobieskiego w trakcie bitwy pod Wiedniem.		
13. Upadek Rzeczypospolitej	1. Konfederacja barska 2. Reformy wojska w XVIII wieku 3. Wojna w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> 4. Powstanie kościuszkowskie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kosynierzy – omawia rolę postaci: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – zna daty: konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, Sejm Niemy, naczelnik powstania, rzeź Pragi – omawia rolę postaci: Kazimierza Pułaskiego, Jana Henryka Dąbrowskiego – zna daty:	Uczeń: – zna daty: Sejmu Niemego (1717 r.), utworzenia Generalności (1769 r.), ogłoszenia detronizacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1770 r.), reformy wojska uchwalonej przez Sejm Wielki (1789 r.), bitwy	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego Polacy brali udział w wojnie o niepodległość USA – wymienia różnice pomiędzy konfederacją barską a powstaniem kościuszkowskim – porównuje przyczyny klęski konfederacji	Uczeń: – ocenia wkład militarny Polaków w walkę o zachowanie niepodległości – ocenia kierunek, w jakim zmierzały reformy wojska Rzeczypospolitej w XVIII w.

		<p>Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.), powstania kościuszkowskiego (1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.)</p> <p>– przedstawia przy-czyny i skutki powstania kościuszkowskiego .</p>	<p>utworzenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), bitwy pod Zieleńcami (18 czerwca 1792 r.), przysięgi Tadeusza Kościuszki w Krakowie (24 marca 1794 r.), bitwy pod Raławicami (4 kwietnia 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 czerwca 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 października 1794 r.), rzezi Pragi (4 listopada 1794 r.)</p> <p>– tłumaczy, w jakich okolicznościach zawiązano konfederację barską</p> <p>– przedstawia reformy wojska przeprowadzone w XVIII w.</p>	<p>pod Dubienką (18 lipca 1792 r.)</p> <p>– omawia przebieg działań politycznych i walk prowadzonych przez konfederatów barskich</p> <p>– określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i></p> <p>– przedstawia strategię wykorzystaną przez Tadeusza Kościuskę w trakcie bitwy pod Raławicami</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego udział kosynierów w bitwie raławickiej był możliwy i wyjątkowo ważny</p> <p>– tłumaczy cel przeprowadzonej przez Rosjan rzezi</p>	<p>barskiej i powstania kościuszkowskiego .</p>	
--	--	--	---	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miało ustanowienie Orderu Virtuti Militari – prezentuje przebieg powstania kościuszkowskiego 	mieszkańców Pragi.		
14. Epoka napoleońska	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rewolucja francuska i jej wpływ na przemiany w wojsku 2. Początki kariery Napoleona Bonapartego 3. Wielkie zwycięstwa Napoleona 4. Wyprawa na Moskwę 5. Upadek cesarza Francuzów 6. Armie w epoce napoleońskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Napoleona Bonapartego – zna daty: wybuchu rewolucji francuskiej (1789 r.), bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy armii Napoleona na Rosję (1812 r.) – podaje przyczyny i skutki klęski wojsk Napoleona w Rosji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. 100 dni Napoleona – omawia rolę postaci Aleksandra I – zna daty: koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.), abdykacji Napoleona (1814 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. bitwa trzech cesarzy, tzw. bitwa narodów – omawia rolę postaci: Franciszka I, Horatia Nelsona, Michaiła Kutuzowa, Arthura Wellesleya – zna daty: objęcia przez Napoleona dowództwa nad Armią Włoch (1796 r.), wyprawy wojsk Napoleona do Egiptu (1798 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: taktyka linearna, taktyka kolumnowo-tyralierska – omawia rolę postaci: Louisa Nicolasa Davouta, Michela Neyra – zna daty: I koalicji antyfrancuskiej (1792–1797 r.), utworzenia armii narodowej we Francji (1793 r.), zdobycia przez siły Napoleona Tulonu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia talent militarny Napoleona.

			<p>– przedstawia wpływ rewolucji francuskiej na przemiany w wojsku</p> <p>– wymienia bitwy, które miały przełomowe znaczenie w kampaniach napoleońskich</p> <p>– charakteryzuje rodzaje wojsk tworzących armię Napoleona</p> <p>– prezentuje przebieg i skutki wyprawy sił Napoleona na Moskwę.</p>	<p>bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1799 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.), bitwy pod Frydlandem (1807 r.), bitwy pod Jeną (1806 r.), bitwy pod Auerstädt (1806 r.), bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.)</p> <p>– omawia początki kariery Napoleona Bonapartego</p> <p>– wymienia czynniki, które zadecydowały o zwycięstwie Francuzów w wojnie z siłami I koalicji</p> <p>– przedstawia przebieg kampanii napoleońskich</p> <p>– prezentuje</p>	<p>(1793 r.), II koalicji antyfrancuskiej (1799–1802 r.), pokoju w Amiens (1802 r.), wybuchu wojny francusko-angielskiej (1803 r.), III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), IV koalicji antyfrancuskiej (1806–1807 r.), bitwy pod Ławą Pruską (1807 r.), V koalicji antyfrancuskiej (1808–1809 r.), VI koalicji antyfrancuskiej (1812–1814 r.), VII koalicji antyfrancuskiej (1815 r.)</p> <p>– wyjaśnia, czym różniła się kampania rosyjska od poprzednich wojen toczonych przez armię Napoleona.</p>	
--	--	--	---	--	--	--

				<p>strategię wykorzystaną przez Arthura Wellesleya w trakcie bitwy pod Waterloo</p> <p>– określa okoliczności upadku Napoleona.</p>		
<p>15. „Czarna i biała legenda” Napoleona</p>	<p>1. Stosunek Napoleona do podbitej ludności</p> <p>2. Polityka francuska wobec Hiszpanii</p> <p>3. Księstwo Warszawskie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna datę utworzenia Księstwa Warszawskiego (1807 r.)</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Napoleona</i>, blokada kontynentalna</p> <p>– omawia rolę postaci Józefa Poniatowskiego</p> <p>– zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), wojny z Austrią (1809 r.), wysłania legionistów polskich na Santo Domingo (1801–1802 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie obszary</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu tzw. II wojna polska</p> <p>– omawia rolę postaci: Józefa Bonapartego, Józefa Zajączka</p> <p>– zna daty: blokady kontynentalnej (1806–1810 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (1806 r.)</p> <p>– prezentuje politykę francuską w Hiszpanii</p> <p>– przedstawia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: traktatu w Fontainebleau (1807 r.), usunięcia Francuzów z Hiszpanii (1813 r.)</p> <p>– przedstawia stosunek różnych narodów europejskich do Napoleona</p> <p>– wyjaśnia różnice pomiędzy ocenami Napoleona w Polsce i w innych państwach europejskich.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia stosunek Napoleona do podbitej ludności</p> <p>– ocenia stosunek Napoleona do Polaków</p> <p>– ocenia, czy opowiedzenie się po stronie Napoleona przyniosło Polakom korzyści.</p>

			państw zależnych od Francji w czasach rządów Napoleona – przedstawia stosunek Napoleona do podbitej ludności – opisuje wkład militarny Polaków w kampanie armii Napoleona.	słabości i zalety Księstwa Warszawskiego – analizuje „czarną i białą legendę” Napoleona.		
16. Od kongresu wiedeńskiego do <i>pax Britannica</i>	1. Nowy ład w Europie 2. Rewolucje w pierwszej połowie XIX wieku 3. Wojna krymska i kongres berliński 4. Konflikty kolonialne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kongres wiedeński – zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815 r.) – wymienia postanowienia polityczne i terytorialne uczestników kongresu wiedeńskiego.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Świąte Przymierze, <i>pax Britannica</i> , Wiosna Ludów, wojna krymska, kongres berliński – omawia rolę postaci: Aleksandra I, Wiktorii I, Aleksandra II – zna daty: utworzenia Świątego Przymierza (1815	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: epoka wiktoriańska, rządy reakcji, tzw. sojusz trzech cesarzy, powstanie sipajów, wojny burskie, tzw. powstanie bokserów – omawia rolę postaci: Mikołaja I, Giuseppe Mazziniego, Józefa Bema – zna daty:	Uczeń: – zna daty: podboju Algierii (1830–1847 r.), powstań we Włoszech (1831 r.), I wojny opiumowej (1839–1842 r.), oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.), pokoju w San Stefano (1878 r.), dwuprzymierza Niemiec i Austro-Węgier (1879 r.),	Uczeń: – ocenia wpływ postanowień uczestników kongresu berlińskiego na ład europejski – ocenia politykę Wielkiej Brytanii w XIX i na początku XX w.

			<p>r.), wybuchu powstania listopadowego (1830 r.), Wiosny Ludów (1848–1849 r.), wojny krymskiej (1853–1856 r.), kongresu berlińskiego (1878 r.)</p> <p>– omawia okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>– tłumaczy, komu służyły, a kogo ograniczały postanowienia uczestników kongresów: wiedeńskiego i berlińskiego</p> <p>– przedstawia rolę, jaką miało odgrywać Święte Przymierze</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Britannica</i></p> <p>– określa</p>	<p>rewolucji we Francji i w Belgii (1830 r.), powstania sipajów (1857–1859 r.), zawarcia tzw. sojuszu trzech cesarzy (1873 r.), I wojny burskiej (1880–1881 r.), tzw. powstania bokserów (1899 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.)</p> <p>– wyjaśnia, co leżało u podstaw potęgi Wielkiej Brytanii</p> <p>– określa przyczyny, przebieg i skutki rewolucji europejskich z pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– wymienia rewolucje z pierwszej połowy XIX w.</p>	<p>wojny Brytyjczyków z Zulusami (1879 r.), I wojny włosko-etiopskiej (1887–1889 r.), II wojny włosko-etiopskiej (1895–1896 r.), bitwy pod Aduą (1896 r.)</p> <p>– opisuje przebieg działań zbrojnych w trakcie wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.)</p> <p>– omawia konflikty kolonialne w Afryce</p> <p>– przedstawia konflikty kolonialne w Azji</p> <p>– prezentuje ekspansję kolonialną Francji, Niemiec i Włoch.</p>	
--	--	--	---	---	---	--

			<p>przyczyny rywalizacji rosyjsko-tureckiej</p> <p>– prezentuje postanowienia uczestników kongresu berlińskiego.</p>	<p>– tłumaczy, dlaczego władcy państw Europy Zachodniej ingerowali w konflikt rosyjsko-turecki</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny krymskiej</p> <p>– wymienia konflikty kolonialne, w które była zaangażowana Wielka Brytania</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego państwa europejskie angażowały się w konflikty kolonialne</p> <p>– przedstawia korzyści, jakie polityka kolonialna przynosiła mocarstwom europejskim.</p>		
17. Przemiany w wojskowości	1. Armie narodowe	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – omawia rolę	Uczeń: – omawia rolę	Uczeń: – omawia rolę	Uczeń: – porównuje

<p>w XIX wieku</p>	<p>2. Wynałazki i nowa broń 3. Wojny we Włoszech i powstanie Czerwonego Krzyża 4. Wojna francusko-niemiecka</p>	<p>znaczenie terminu Czerwony Krzyż – zna daty: Wiosny Ludów we Włoszech (1848–1849 r.), utworzenia Królestwa Włoch (1861 r.), proklamowania powstania II Rzeszy (18 stycznia 1871 r.) – wymienia wady i zalety wprowadzenia armii narodowych z poboru.</p>	<p>postaci: Giuseppe Garibaldiego, Napoleona III, Ottona von Bismarcka – zna daty: bitwy pod Solferino (1859 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.), pokoju we Frankfurcie nad Menem (1871 r.) – podaje cechy charakterystyczne i skutki powstania armii narodowych – wymienia nowe rodzaje broni i wynalazki służące jej udoskonalaniu – przedstawia okoliczności utworzenia Czerwonego Krzyża.</p>	<p>postaci Jeana Henriego Dunanta – zna daty: skonstruowania karabinu iglicowego (1836 r.), skonstruowania karabinu maszynowego (1884 r.), I bitwy pod Custozą (1848 r.), wojny francusko-austriackiej (1859 r.), wyprawy „czerwonych koszul” (1860 r.), wojny włosko-prusko-austriackiej (1866 r.), II bitwy pod Custozą (1866 r.), bitwy pod Sedanem (1870 r.) – wyjaśnia wpływ rozwoju techniki na sposób prowadzenia działań wojennych w XIX w.</p>	<p>postaci: Hiram Maxima, Helmuta von Moltke – zna daty: uchwalenia konwencji genewskiej (1864 r.), kapitulacji francuskiej Armii Renu pod Metzem (1870 r.) – wymienia przyczyny wzrostu strat osobowych na polach bitew w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, w jaki sposób starano się poprawić opiekę nad żołnierzami rannymi na polach bitew.</p>	<p>przebieg zjednoczenia Włoch i Niemiec oraz ocenia, w którym z tych procesów aspekt militarny miał większe znaczenie.</p>
---------------------------	---	---	--	---	--	---

				<p>– prezentuje przebieg działań wojennych zmierzających do zjednoczenia Włoch</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-niemieckiej.</p>		
18. I wojna światowa	<p>1. I wojna światowa na froncie zachodnim</p> <p>2. Walki na froncie wschodnim</p> <p>3. Walki na pozostałych frontach</p> <p>4. I wojna światowa na morzach</p> <p>5. Zmiany w technice wojskowej</p> <p>6. Skutki społeczne I wojny światowej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze, ententa (trójporozumienie), Liga Narodów</p> <p>– zna daty: I wojny światowej (1914–1918 r.), podpisania rozejmu na froncie zachodnim (11 listopada 1918 r.), rewolucji lutowej (1917 r.), rewolucji październikowej (1917 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wojna pozycyjna, broń chemiczna, nieograniczona wojna podwodna</p> <p>– omawia rolę postaci Thomasa Woodrowa Wilsona</p> <p>– zna daty: bitwy nad Marną (1914 r.), bitwy pod Tannenbergiem (1914 r.), bitwy pod Ypres (1915 r.), bitwy pod</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Philippe’a Pétaina, Paula von Hindenburga, Aleksieja Brusilowa</p> <p>– zna daty: pierwszego zastosowania broni chemicznej (1915 r.), przystąpienia Włoch do wojny po stronie ententy (1915 r.), bitwy na półwyspie Gallipoli (1915–1916 r.), pierwszego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: bitwy nad jeziorami mazurskimi (1914 r.), przystąpienia Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914 r.), przystąpienia Rumunii do wojny po stronie ententy (1916 r.), przystąpienia Grecji do wojny po stronie ententy (1917 r.), buntu niemieckich marynarzy w Kilonii (1918 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia, czy państwa centralne miały szansę na zwycięstwo</p> <p>– ocenia skuteczność działań Ligi Narodów.</p>

	<p>7. Powstanie Ligi Narodów</p>	<p>utworzenia Ligi Narodów (1920 r.) – przedstawia skutki społeczne I wojny światowej.</p>	<p>Gorlicami (1915 r.), bitwy pod Verdun (1916 r.), bitwy nad Sommą (1916 r.), ofensywy Brusilowa (1916 r.), przystąpienia USA do wojny po stronie ententy (1917 r.), pokoju w Brześciu nad Bugiem (1918 r.) – wskazuje na mapie obszary państw uczestniczących w wojnie po stronie ententy i państw centralnych – wyjaśnia znaczenie bitew: nad Marną, pod Verdun i nad Sommą dla przebiegu działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia znaczenie bitew: pod</p>	<p>zastosowania czołgów (1916 r.), bitwy jutlandzkiej (1916 r.), II bitwy nad Marną (1918 r.) – prezentuje przebieg działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia, z jakich powodów konflikt na froncie zachodnim przekształcił się w wojnę pozycyjną – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim – tłumaczy, jakie znaczenie dla przebiegu I wojny światowej miało przystąpienie USA do wojny po stronie państw ententy – opisuje przebieg działań wojennych</p>	<p>– przedstawia przebieg walk na frontach I wojny światowej innych niż wschodni i zachodni – wskazuje, które rodzaje broni zastosowane w trakcie I wojny światowej miały charakter defensywny, a które ofensywny – porównuje okoliczności zakończenia działań zbrojnych na frontach: wschodnim i zachodnim.</p>	
--	----------------------------------	--	---	---	--	--

			<p>Tannenbergiem i Gorlicami oraz ofensywy Brusilowa dla przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim</p> <p>– omawia taktyki prowadzenia działań zbrojnych wykorzystywane w czasie I wojny światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczność i cele utworzenia Ligi Narodów. 	<p>na morzu</p> <p>– przedstawia zmiany techniki wojennej</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny i skutki zastosowania broni chemicznej.</p>		
--	--	--	---	---	--	--

19. Wojna totalna	<p>1. Sukcesy niemieckie z lat 1939–1941</p> <p>2. Walki na</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wojna totalna, alianci</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu wojna błyskawiczna</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o Atlantyk, tzw. wilcze</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: ataku Japonii na Chiny (1937 r.), kapitulacji</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje przebieg I i II wojny światowej.</p>
--------------------------	---	--	--	---	--	---

	<p>froncie wschodnim</p> <p>3. Walki w Afryce</p> <p>4. Front zachodni w latach 1943–1945</p> <p>5. Wojna na Dalekim Wschodzie</p> <p>6. Na czym polegała wojna totalna</p> <p>7. Rozwój techniki podczas II wojny światowej</p>	<p>– zna daty: II wojny światowej (1939–1945 r.), ataku III Rzeszy na Polskę (1 września 1939 r.), agresji ZSRR na Polskę (17 września 1939 r.), bitwy o Anglię (lipiec – październik 1940 r.), agresji Niemiec na ZSRR (22 czerwca 1941 r.), powstania warszawskiego (1 sierpnia – 3 października 1944 r.), kapitulacji III Rzeszy (8 maja 1945 r.), zrzucenia bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki (6 i 9 sierpnia 1945 r.), kapitulacji Japonii (2 września 1945 r.)</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne wojny totalnej na przykładzie II wojny światowej.</p>	<p>(blitzkrieg)</p> <p>– zna daty: bitwy nad Bzurą (9–19 września 1939 r.), kapitulacji Warszawy (28 września 1939 r.), ataku Niemiec na Danię i Norwegię (kwiecień 1940 r.), ataku Niemiec na Francję, Belgię, Holandię i Luksemburg (maj 1940 r.), bitwy o Moskwę (1941/1942 r.), ataku na Pearl Harbor (7 grudnia 1941 r.), bitwy o Midway (czerwiec 1942 r.), bitwy o Stalingrad (sierpień 1942 – luty 1943 r.), bitwy na Łuku Kurskim (lipiec – sierpień 1943 r.), lądowania w Normandii (6 czerwca 1944 r.)</p> <p>– tłumaczy, jakie znaczenie militarne</p>	<p>stada, kamikaze</p> <p>– omawia rolę postaci: Erwina Rommła, Bernarda Montgomery’ego, Stanisława Sosabowskiego</p> <p>– zna daty: przystąpienia Włoch do wojny po stronie III Rzeszy (czerwiec 1940 r.), ofensywy włoskiej w Afryce (czerwiec 1940 r.), agresji Włoch na Grecję (październik 1940 r.), agresji Niemiec na Jugosławię i Grecję (kwiecień 1941 r.), bitwy pod El-Alamejn (listopad 1942 r.), bitwy o Guadalcanal (1942/1943 r.), inwazji aliantów na Sycylię (lipiec 1943 r.), kapitulacji Włoch (8 września 1943 r.), operacji Bagration</p>	<p>Helu (2 października 1939 r.), kapitulacji SGO „Polesie” (5 października 1939 r.), kapitulacji Francji (czerwiec 1940 r.), zdobycia Krety przez Niemców (maj 1941 r.), operacji Torch (listopad 1942 r.), zajęcia przez Japończyków Holenderskich Indii Wschodnich, Filipin i Malajów (1942 r.), kapitulacji wojsk niemiecko-włoskich w Afryce (13 maja 1943 r.), bitwy na Morzu Filipińskim (czerwiec 1944 r.), wyzwolenia Paryża (sierpień 1944 r.), bitwy o Iwo Jimę (marzec 1945 r.), bitwy o Okinawę (kwiecień – czerwiec 1945 r.), sforsowania Renu</p>	
--	--	---	--	--	--	--

			<p>miały bitwy: o Anglię i pod Stalingradem – uzasadnia, dlaczego bitwę na Łuku Kurskim uznaje się za moment przełomowy II wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie militarne, polityczne i humanitarne miało zrzućenie bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki</p> <p>– przedstawia rozwój techniki podczas II wojny światowej i jego konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego front wschodni miał decydujące znaczenie podczas II wojny światowej.</p>	<p>(czerwiec 1944 r.), operacji Market Garden (wrzesień 1944 r.), kontrofensywy niemieckiej w Ardenach (grudzień 1944 r.), ofensywy styczniowej Armii Czerwonej (1945 r.), kapitulacji Berlina (2 maja 1945 r.), wyzwolenia Włoch (maj 1945 r.)</p> <p>– przedstawia przebieg działań wojennych w Europie w latach 1939–1941</p> <p>– opisuje przebieg działań na froncie wschodnim</p> <p>– omawia przebieg walk na froncie zachodnim w latach 1943–1945</p> <p>– wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla ostatecznego wyniku wojny</p>	<p>przez wojska alianckie (kwiecień 1945 r.), odzyskania Filipin przez USA (1945 r.)</p> <p>– przedstawia strategię wykorzystane przez armie: niemiecką i radziecką w trakcie bitwy na Łuku Kurskim</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych w Azji i na Pacyfiku.</p>	
--	--	--	---	--	--	--

				– prezentuje przebieg działań wojennych w Afryce – wyjaśnia, dlaczego kobiety dopuszczono do walk na froncie.		
--	--	--	--	--	--	--

20. ONZ i pax Americana	<p>1. Powstanie ONZ</p> <p>2. Rozwój prawa humanitarne go</p> <p>3. Zimna wojna</p> <p>4. Od <i>pax Romana</i> do <i>pax Americana</i></p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Narodów Zjednoczonych, zimna wojna</p> <p>– zna daty: konferencji założycielskiej ONZ (25 kwietnia 1945 r.), podpisania <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> (26 czerwca 1945 r.), zimnej wojny (1945–1991 r.)</p> <p>– przedstawia cele i zasady działania ONZ.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. wielka trójka, prawo humanitarne, NATO, Układ Warszawski, żelazna kurtyna, <i>pax Americana</i></p> <p>– omawia rolę postaci: Winstona Churchilla, Ronalda Reagana</p> <p>– zna daty: konferencji w Jałcie (luty 1945 r.), utworzenia NATO (1949 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955 r.)</p> <p>– prezentuje okoliczności utworzenia ONZ</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: konferencji w Dumbarton Oaks (1944 r.), zawarcia konwencji haskiej o pokojowym rozstrzygnięciu sporów (1899 r.), konferencji haskiej (1907 r.), zawarcia konwencji genewskich (1949 r.)</p> <p>– wymienia dokumenty będące podstawami prawa humanitarne go</p> <p>– omawia rolę NATO i Układu Warszawskiego w rywalizacji między Wschodem a Zachodem</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– charakteryzuje i porównuje trzy koncepcje ładu światowego: <i>pax Romana</i>, <i>pax Britannica</i> i <i>pax Americana</i></p> <p>– podaje czynniki mające wpływ na doskonalenie prawodawstwa humanitarne go.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia, czy mimo wykorzystania podczas obu wojen światowych nowych rodzajów broni oraz metod prowadzenia działań zbrojnych zapisy konwencji haskich z 1907 r. pozostały aktualne</p> <p>– ocenia, czy zachowaniu pokoju światowego bardziej służy model dwubiegunowy, czy taki, w którym dominuje jedno supermocarstwo.</p>
--------------------------------	--	--	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zasady prawa humanitarnego – wyjaśnia, czym była zimna wojna – tłumaczy, na czym polega <i>pax Americana</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy rozwoju prawodawstwa humanitarnego. 		
--	--	--	--	---	--	--

21. Wizje globalnej zagłady	<ul style="list-style-type: none"> 1. Broń atomowa 2. Terroryzm 3. Wizje zagłady świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wyścig zbrojeń, terroryzm – zna datę zamachów w Nowym Jorku (11 września 2001 r.) – przedstawia przyczyny i skutki terroryzmu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu kryzys kubański – omawia rolę postaci: Fidela Castro, Johna F. Kennedy’ego, Osamy bin Ladena – zna datę początku kryzysu kubańskiego (1962 r.) – wskazuje na mapie regiony świata zagrożone terroryzmem – przedstawia znaczenie posiadania przez 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zawarcia układu o nierozprzestrzeniani u broni jądrowej (1968 r.), desantu w Zatoce Świń (1961 r.), zamachów w Madrycie (2004 r.), zamachów w Londynie (2005 r.) – wskazuje na mapie miejsca konfliktów, w które są wysyłani żołnierze polscy – omawia cechy charakterystyczne i przykłady różnych rodzajów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu projekt Manhattan – omawia rolę postaci: Roberta Oppenheimera, Andreasa Baadera, Ulrike Meinhof – zna daty: przewrotu na Kubie (1959 r.), zdetonowania pierwszej bomby wodorowej (1952 r.), zdetonowania pierwszej bomby neutronowej (1962 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia metody i sposoby działania organizacji terrorystycznych oraz sposoby walki ze współczesnym terroryzmem.
------------------------------------	--	---	---	---	---	--

			<p>państwa broni atomowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, jakie znaczenie miał wyścig zbrojeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego po II wojnie światowej – wymienia rodzaje terroryzmu. 	<p>terroryzmu: etniczno-narodowego, społeczno-rewolucyjnego i islamskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje wpływ terroryzmu na bezpieczeństwo międzynarodowe i ład światowy – przedstawia naukowe i futurystyczne wizje zagłady świata. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rozwój i rozprzestrzenianie się broni nuklearnej w okresie zimnej wojny. 	
--	--	--	--	--	---	--

22. Nigdy więcej wojny!	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki ruchu pacyfistycznego 2. Pacyfizm w XX wieku 3. Wojna w Wietnamie 4. Wojna bez broni 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty interwencji amerykańskiej w Wietnamie (1964–1973 r.) – wyjaśnia, jakie znaczenie ideologiczne i polityczne ma Pokojowa Nagroda Nobla. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu ruch pacyfistyczny – omawia rolę postaci: Mahatmy Gandhiego, Richarda Nixona – zna daty: interwencji francuskiej w Wietnamie (1945–1954 r.), zawarcia traktatów paryskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Ho Chi Minha, Ngo Dinh Diema – zna daty: wystąpienia studenckich w USA i Europie Zachodniej (1968–1969 r.), zajęcia Wietnamu Południowego przez komunistów z Wietnamu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.), zamachu stanu w Wietnamie Południowym (1963 r.), ofensywy Tet (1968 r.), ofensywy wojsk Wietnamu Północnego (1972 r.) – przedstawia i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę wojsk amerykańskich podczas wojny wietnamskiej – ocenia skutki wojny bez broni – ocenia, czy pacyfizm może stać się obowiązującą doktryną państwową.
--------------------------------	---	---	--	---	---	--

			<p>(1973 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, jakie znaczenie miała wojna w Wietnamie dla nasilania się nastrojów pacyfistycznych – podaje przyczyny klęski polityki USA w Wietnamie – wyjaśnia, na czym polega wojna bez broni. 	<p>Północnego (1975 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie idee i przekonania leżą u podstaw ruchu pacyfistycznego – określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w Wietnamie – tłumaczy, dlaczego warto podejmować działania określone jako wojna bez broni – wymienia przykłady wojny bez broni. 	<p>porównuje rozwój ruchu pacyfistycznego po I i II wojnie światowej.</p>	
--	--	--	---	--	---	--

Rządzący i rządeni

I. U źródeł demokracji i republiki						
1. Obywatel w polis ateńskiej	<p>1. Kto był obywatelem Aten?</p> <p>2. Reformy ustrojowe w Atenach</p> <p>3. Demokratyczn</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i>, monarchia, oligarchia, demokracja, tyrania – omawia rolę postaci: Peryklesa, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zgromadzenie ludowe (eklezja), Rada Pięciuset, sąd ludowy (heliaja), kolegium dziesięciu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „strząśnięcie długów”, hoplici, falanga, agora, areopag, „zwierzę polityczne” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dem, ostrakon – omawia rolę postaci Aspazji z Miletu – zna datę spisania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ reform: Solona, Klejstenesa i Peryklesa na sytuację społeczno-polityczną

	<p>e Ateny</p> <p>4. Kto sprawował władzę w Atenach?</p> <p>5. „Jedność w różnorodności” – obywatel i obywatelstwo w ujęciu Arystotelesa</p>	<p>Arystotelesa</p> <p>– zna datę reform Peryklesa (451/450 r. p.n.e.)</p> <p>– prezentuje warunki uzyskania obywatelstwa w starożytnych Atenach</p> <p>– wymienia prawa i obowiązki obywateli <i>polis</i> ateńskiej.</p>	<p>strategów, ostracyzm</p> <p>– omawia rolę postaci: Solona, Klejstenesa</p> <p>– zna daty reform: Solona (594/593 r. p.n.e.) i Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.)</p> <p>– wskazuje na mapie Attykę oraz inne obszary zamieszkane przez Greków</p> <p>– przedstawia wpływ warunków naturalnych Grecji na powstanie i funkcjonowanie greckich <i>poleis</i></p> <p>– omawia reformy: Solona, Klejstenesa i Peryklesa</p> <p>– prezentuje prawa poszczególnych grup społecznych w <i>polis</i> ateńskiej.</p>	<p>– zna datę rozpoczęcia okresu tyranii Pizystratów (561 r. p.n.e.)</p> <p>– wymienia sposoby uzyskiwania obywatelstwa <i>polis</i> ateńskiej</p> <p>– omawia położenie obywateli ateńskich w VI w. p.n.e. i jego wpływ na reformy ustrojowe w Atenach</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie i kompetencje instytucji demokratycznych w Atenach</p> <p>– prezentuje poglądy Arystotelesa na temat miejsca i roli obywateli w greckich <i>poleis</i></p> <p>– przedstawia udział obywateli Aten w sprawowaniu władzy.</p>	<p>prawa przez Drakona (621 r. p.n.e.)</p> <p>– tłumaczy, w jaki sposób zmiana taktyki wojennej wpłynęła na społeczność <i>polis</i></p> <p>– przedstawia znaczenie agory dla funkcjonowania demokracji w Atenach.</p>	<p>obywateli ateńskich.</p>
2. Republika	1. Władze	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>rzymska i jej obywatele</p>	<p>republikańskie 2. Walka o prawa polityczne plebejuszy 3. Kim był obywatel Rzymu? 4. Podboje rzymskie a upadek republiki 5. Jak można uzyskać obywatelstwo ?</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: republika, cesarstwo – zna okres istnienia republiki (509–31 r. p.n.e.) – tłumaczy sposób nabywania obywatelstwa w starożytnym Rzymie – przedstawia prawa i obowiązki obywateli rzymskich.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjusze, plebejusze, zgromadzenia ludowe (komicja), senat, dyktator, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwestor, trybun ludowy, <i>ius sanguinis</i> (prawo krwi), naturalizacja, <i>ius soli</i> (prawo ziemi) – omawia rolę postaci: Oktawiana Augusta, Karakalli – zna okresy istnienia: monarchii rzymskiej (753–509 r. p.n.e.) i cesarstwa (31 r. p.n.e. – 476 r. n.e.) oraz datę wydania przez Karakallę edyktu (212 r. n.e.) – wymienia nazwy urzędów funkcjonujących w republikańskim</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>civitas</i>, pryncypat, dominat, bezpieczeństwa (apatryda) – omawia rolę postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Dioklecjana, Cyncerona – zna datę utworzenia urzędu trybunów ludowych (V w. p.n.e.) – pokazuje na mapie rozwój terytorialny Rzymu do II w. n.e. – prezentuje wpływ konfliktu między patrycjuszami a plebejuszami na zmiany ustrojowe w Rzymie – przedstawia ustrój republikańskiego Rzymu – omawia sposoby uzyskiwania obywatelstwa w</p>	<p>– omawia wpływ podbojów rzymskich na przemiany ustrojowe w państwie – wyjaśnia, na czym polega zjawisko bezpieczeństwa i omawia jego konsekwencje.</p>	<p>– porównuje prawa obywateli starożytnych Aten i Rzymu z prawami obywateli współczesnych państw.</p>
---------------------------------------	--	--	--	---	---	--

			Rzymie i określa kompetencje urzędników.	starożytności i obecnie.		
3. Tradycja antycznej demokracji i republiki w późniejszych epokach	1. Republiki w średniowieczu 2. Obywatele średniowiecznych miast 3. Republika Niderlandów 4. Demokratyczne i republikańskie tradycje polskiej szlachty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika miejska, autonomia – wymienia warunki uzyskiwania obywatelstwa miejskiego w średniowieczu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjat, rada miejska, ława sądowa, demokracja szlachecka, sarmatyzm – wskazuje na mapie Republikę Zjednoczonych Prowincji i Rzeczpospolitą Obojga Narodów – omawia przyczyny i skutki odradzania się republik miejskich w Italii – przedstawia zakres autonomii średniowiecznych miast – prezentuje okoliczności powstania i funkcjonowanie Republiki Zjednoczonych	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doża, Signoria, Wielka Rada, Stany Generalne – zna daty: odrodzenia się republik miejskich w Italii (VIII w.), proklamowania Republiki Niderlandów (1588 r.) – wskazuje na mapie republiki miejskie w Italii i Nowogród Wielki – omawia ustrój Republiki Weneckiej – tłumaczy wpływ tradycji antycznych na szlachecką ideologię sarmatyzmu – opisuje wpływ tradycji antycznych	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: domicyl, wilkierz – porównuje zasady uzyskiwania obywatelstwa w starożytnych Atenach i Rzymie oraz w miastach średniowiecznych.	Uczeń: – ocenia wpływ tradycji demokratycznej Grecji i republikańskiego Rzymu na powstanie oraz funkcjonowanie średniowiecznych republik kupieckich, Republiki Niderlandów i Rzeczypospolitej.

			Niderlandów – wymienia przyczyny ukształtowania się demokracji szlacheckiej w Polsce.	na funkcjonowanie Rzeczypospolitej.		
II. Królowie i poddani						
1. Władcy średniowiecznej Europy	1. Królestwo Franków i jego relacje z Kościołem 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropapizm czy papocezaryzm? 4. Wyprawy krzyżowe 5. Jak przedstawiano pochodzenie władzy monarszej?	Uczeń: – omawia rolę postaci: Karola Wielkiego, Ottona I, Ottona III – zna daty koronacji cesarskich: Karola Wielkiego (800 r.) i Ottona I (962 r.) – wymienia obowiązki przypisane w średniowieczu cesarzowi i papieżowi.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Chlodwiga, Pepina Krótkiego, Karola Łysego, Lotara, Ludwika Niemieckiego, Grzegorza VII, Henryka IV, Innocentego III – zna daty: chrztu Chlodwiga (496 r.), traktatu z Verdun (843 r.), ogłoszenia <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), synodu w Clermont (1096 r.) – pokazuje na mapie podział państwa Franków na mocy traktatu z Verdun oraz Państwo	Uczeń: – omawia rolę postaci: Urbana II, Kaliksta II, Henryka V – zna daty: powstania Państwa Kościelnego (756 r.), ukorzenia się Henryka IV w Canossie (1077 r.), zawarcia konkordatu wormackiego (1122 r.) – przedstawia historię Europy po upadku Imperium Rzymskiego – prezentuje relacje między państwem Franków a Kościołem – wymienia	Uczeń: – omawia i ocenia koncepcje cesarstwa uniwersalistycznego : Karola Wielkiego, Ottona I i Ottona III.	Uczeń: – ocenia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarszej – ocenia realne możliwości stworzenia cesarstwa uniwersalistycznego w średniowieczu.

			<p>Kościelne</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje założenia cesaropapizmu i papocezaryzmu – opisuje spór między cesarstwem a papieżem w średniowieczu – przedstawia poglądy Innocentego III. 	<p>postanowienia konkordatu wormackiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarchicznej – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla rywalizacji cesarzy i papieżów miały wyprawy krzyżowe. 		
<p>2. Feudalizm w średniowieczu</p>	<p>1. Czym był feudalizm? 2. Drabina feudalna 3. System lenny 4. Poddaństwo chłopów 5. Skutki feudalizmu</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: feudalizm, wasal, senior, lenno, pańszczyzna – omawia obowiązki wasala i seniora. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hołd lenny, inwestytura, drabina feudalna, poddaństwo, renta feudalna, czynsz – opisuje funkcjonowanie systemu wasalno-lennego – tłumaczy, na czym polegało poddaństwo gruntowe, osobiste i sądowe chłopów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka naturalna, akt komendacji, akt prekaryjny – omawia zasady średniowiecznej gospodarki naturalnej – prezentuje wpływ feudalizmu na władzę królewską. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>homagium</i>, suzeren – przedstawia wpływ systemu wasalno-lennego na sposób życia przedstawicieli różnych warstw społecznych w średniowiecznej Europie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki feudalizmu dla społeczeństwa i gospodarki europejskiej.
<p>3. Miasta</p>	<p>1. Od upadku</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>

Średniowiecznej Europy	do rozkwitu miast 2. Lokacje miejskie 3. Prawo lokacyjne 4. Samorząd miejski 5. Średniowieczne miasto i jego cechy charakterystyczne 6. Cechy i gildie	– wyjaśnia znaczenie terminów: lokacja, cech, gildia, rada miejska – prezentuje przebieg procesu lokacji miasta i wymienia korzyści, które uzyskiwali jego mieszkańcy – przedstawia zadania oraz funkcje średniowiecznych cechów i gildii.	– wyjaśnia znaczenie terminów: wójt, ława, burmistrz, rajca, ławnik, ratusz, patrycjat, pospólstwo, plebs – omawia organizację i kompetencje samorządu miejskiego – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta – opisuje strukturę średniowiecznego mieszczaństwa.	– wyjaśnia znaczenie terminów: prawo lokacyjne, zasadzca, konsul, doża, „partacze”, hanza – zna daty ustanowienia praw: magdeburskiego (1037 r.) i lubeckiego (1225 r.) – przedstawia proces odradzania się miast w średniowiecznej Europie – wymienia korzyści, które przynosiła miastom przynależność do hanz.	– wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hanzeatycki (Hanza) – omawia przyczyny upadku miast na początku średniowiecza.	– ocenia znaczenie urbanizacji dla rozwoju gospodarczego w średniowieczu i współcześnie.
4. Kształtowanie się parlamentaryzmu europejskiego	1. Początki parlamentaryzmu angielskiego 2. Organizacja i działanie parlamentu angielskiego 3. Stany Generalne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: stan, monarchia stanowa, parlament, Stany Generalne – zna daty powstania: parlamentu angielskiego (1265	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka karta swobód</i> , Izba Lordów, Izba Gmin – omawia rolę postaci: Jana bez Ziemi, Filipa IV Pięknego – zna datę wydania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kortezy, landtagi, sobór ziemski – omawia rolę postaci Bonifacego VIII – zna datę powstania soboru	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Althing, <i>Wielka karta Leónu</i> , Hoftag, Riksdag, <i>impeachment</i> , parowie, lordowie – omawia rolę postaci: Henryka II,	Uczeń: – ocenia wpływ przemian organizacji i funkcjonowania parlamentu angielskiego na współczesny parlamentaryzm – ocenia skutki

	<p>we Francji</p> <p>4. Kompetencje Stanów Generalnych</p> <p>5. Zgromadzenia stanowe w innych krajach europejskich</p>	<p>r.) i Stanów Generalnych we Francji (1302 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne monarchii stanowej.</p>	<p><i>Wielkiej karty swobód</i> (1215 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa, w których powstały reprezentacje stanowe</p> <p>– omawia organizację i działanie parlamentu angielskiego</p> <p>– przedstawia kompetencje parlamentu angielskiego</p> <p>– prezentuje organizację i działanie Stanów Generalnych we Francji</p> <p>– wymienia kompetencje Stanów Generalnych we Francji.</p>	<p>ziemskiego w Rosji (1549 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny ukształtowania się reprezentacji stanowej w Anglii</p> <p>– opisuje pozycję poszczególnych stanów społecznych w monarchiach: angielskiej i francuskiej</p> <p>– wymienia przyczyny zwołania Stanów Generalnych we Francji</p> <p>– opisuje warunki, które musiały zaistnieć w państwach, aby powstały w nich reprezentacje stanowe.</p>	<p>Tomasza Becketa, Szymona de Montfort</p> <p>– zna daty: powstania islandzkiego Althingu (ok. 930 r.), pierwszych obrad kortezów w Królestwie Leónu (ok. 1188 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki konfliktu królów angielskich z duchowieństwem</p> <p>– prezentuje organizację i kompetencje zgromadzeń stanowych w innych krajach europejskich</p> <p>– porównuje okoliczności powstania zgromadzeń stanowych w Anglii i we Francji.</p>	<p>ukształtowania się reprezentacji stanowej dla państwa i władzy królewskiej.</p>
III. Absolutyzm czy republika?						
1.	1. Prawa	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>Obywatele czy poddani?</p>	<p>człowieka i prawa obywatela 2. Absolutyzm we Francji 3. Rewolucja angielska i jej skutki 4. Nowożytne teorie umowy społecznej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja, dyktatura, monarchia parlamentarna – omawia rolę postaci: Johna Locke’a, Charles’a de Montesquieu (Monteskusza), Jeana-Jacques’a Rousseau, Woltera – zna datę ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.) – wymienia cechy charakterystyczne angielskiej monarchii parlamentarnej.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: poddaństwo państwowe, lord protektor, <i>Habeas Corpus Act</i>, „chwalebna rewolucja”, umowa społeczna – omawia rolę postaci: Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Olivera Cromwella, Thomasa Hobbesa – zna daty: wybuchu wojny domowej w Anglii (1642 r.), zatwierdzenia <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), „chwalebnej rewolucji” (1688 r.) – prezentuje okoliczności „chwalebnej rewolucji” – przedstawia poglądy filozofów dotyczące umowy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: akty nawigacyjne, <i>Deklaracja praw</i> – omawia rolę postaci: Armanda Jeana Richelieu, Ludwika XIV, Karola I, Karola II, Jakuba II, Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego – zna daty: bitwy pod Naseby (1645 r.), uchwalenia aktów nawigacyjnych (1651 r.) – tłumaczy, jak w XVI i XVII w. rozumiano prawa człowieka oraz prawa obywatela – opisuje cechy charakterystyczne monarchii absolutnej na przykładzie Francji – wymienia przyczyny rewolucji</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „spisek prochowy”, torysi, wigowie – omawia rolę postaci: Thomasa Smitha, Jakuba I, Gya Fawkesa, Ludwika III, Jules’a Mazarina – zna daty: „spisku prochowego” (1605 r.), wydania <i>Instrumentu rządzenia</i> (1653 r.), objęcia tronu angielskiego przez Karola II (1660 r.) – prezentuje poglądy filozofów na temat mającego u podstaw idee oświeceniowe funkcjonowania nowoczesnego państwa.</p>	<p>– ocenia wpływ poglądów oświeceniowych na temat umowy społecznej i funkcjonowania państwa na współczesne systemy demokratyczne oraz udział obywateli w rządzeniu państwem.</p>
--------------------------------------	--	---	---	---	--	---

			społecznej i jej realizacji.	angielskiej – przedstawia przebieg angielskiej wojny domowej i jej wpływ na przemiany ustrojowe w Anglii.		
2. Elementy feudalizmu w czasach nowożytnych	1. Dualizm gospodarczy w Europie 2. Szlachta a pozostałe grupy społeczne 3. Folwark szlachecki 4. Jak zanikło poddaństwo chłopów?	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna – wymienia cechy charakterystyczne gospodarki europejskiej na zachód i wschód od Łaby.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dualizm gospodarczy, folwark pańszczyźniany, uwłaszczenie – zna daty: zniesienia poddaństwa osobistego w Księstwie Warszawskim (1807 r.), uwłaszczenia w Galicji (1848 r.), uwłaszczenia w Królestwie Polskim (1864 r.) – wskazuje na mapie umowną granicę podziału gospodarczego Europy – omawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: pańszczyzna sprzężajna, komornicy – zna datę wydania <i>Statutu toruńskiego</i> (1520 r.) – przedstawia przyczyny przemian społeczno-ekonomicznych w XVI w. – prezentuje rolę gospodarczą i społeczną szlachty – wyjaśnia znaczenie <i>Statutu toruńskiego</i> dla rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: połowiczny system dzierżawy, gospodarka dzierżawna (czynszowa) – porównuje rozwój gospodarczy na zachodzie i wschodzie Europy w XVI–XVIII w. oraz ocenia następstwa dostrzeżonych różnic.	Uczeń: – ocenia wpływ systemu gospodarczego na życie ludności w czasach nowożytnych i obecnych.

			<p>gospodarcze skutki wielkich odkryć geograficznych</p> <p>– opisuje funkcjonowanie folwarku szlacheckiego</p> <p>– wymienia powinności chłopów wobec panów feudalnych</p> <p>– przedstawia etapy procesu uwłaszczenia na ziemiach polskich pod trzema zaborami.</p>	<p>– omawia przemiany społeczno-gospodarcze oraz polityczne, które doprowadziły do eliminacji elementów feudalizmu w Europie.</p>		
<p>3. Rzeczpospolita – królestwo czy republika?</p>	<p>1. Początki polskiego parlamentaryzmu</p> <p>2. Obrady sejmu walnego</p> <p>3. Wolna elekcja</p> <p>4. Sejmiki ziemskie</p> <p>5. Sądy ziemskie i trybunały</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, senat, izba poselska, <i>liberum veto</i>, <i>Nihil novi</i>, sejmik ziemski</p> <p>– zna daty: zwołania pierwszego dwuizbowego sejmu walnego (1493 r.), uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i></p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: sąd ziemski, <i>Artykuły henrykowskie</i>, sejm zwyczajny (ordynaryjny), sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny</p> <p>– omawia rolę postaci: Jana</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, rugi poselskie, Trybunał Koronny, Trybunał Litewski, interreks</p> <p>– prezentuje genezę polskiego parlamentaryzmu</p> <p>– tłumaczy wpływ konstytucji <i>Nihil novi</i> na funkcjonowanie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje organizację parlamentu angielskiego i sejmu walnego w Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia skutki stosowania przez szlachtę <i>liberum veto</i>.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje oraz ocenia uprawnienia parlamentów: francuskiego, angielskiego i Rzeczypospolitej.</p>

	szlacheckie	(1505 r.), pierwszego zastosowania <i>liberum veto</i> (1652 r.) – omawia strukturę i zasady działania sejmu walnego.	Olbrachta, Władysława Sycińskiego, Stefana Batorego – zna datę uchwalenia <i>Artykułów henrykowskich</i> (1573 r.) – prezentuje okoliczności zwołania pierwszego sejmu – wymienia i opisuje poszczególne etapy prac sejmu walnego – wymienia rodzaje sejmów – tłumaczy, w jaki sposób przywileje wpłynęły na potęgę polityczną szlachty.	polskiego parlamentaryzmu – omawia kompetencje szlacheckich sądów ziemskich – przedstawia rolę, uprawnienia oraz zasady funkcjonowania sejmów konwokacyjnych i elekcyjnych – wymienia rodzaje szlacheckich sejmików ziemskich i prezentuje ich funkcje.		
4. Szlachta i magnateria	1. Jak powstał stan szlachecki? 2. Przywileje szlacheckie 3. Rozwarstwienie stanu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: przywilej szlachecki, oligarchia magnacka – omawia rolę postaci: Ludwika Węgierskiego,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: magnaci, średnia szlachta, infamia, banicja, klientelizm, latyfundium – omawia rolę	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: nobilitacja, szlachta zagrodowa (zaściankowa), „gołota”, herb, zawołanie,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu nowa magnateria – omawia rolę postaci: Samuela Zborowskiego, Hieronima	Uczeń: – ocenia wpływ wzrostu potęgi magnatów na sytuację społeczną, gospodarczą i polityczną Rzeczypospolitej

	szlacheckiego 4. Wzrost potęgi magnatów 5. Oligarchia magnacka	Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – zna daty nadania przywilejów: koszyckiego (1374 r.), jedlnieńsko-krakowskiego (1430–1433 r.), cerekwicko-nieszawskiego (1454 r.), radomskiego (1505 r.) – wymienia cechy charakterystyczne szlachty jako stanu społecznego – wymienia cechy charakterystyczne oligarchii magnackiej.	postaci: Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Jana Kazimierza – zna daty nadania przywilejów: czerwińskiego (1422 r.), warckiego (1423 r.), piotrkowskiego (1496 r.) – wymienia postanowienia przywilejów szlacheckich – przedstawia proces kształtowania się stanu szlacheckiego – wymienia i charakteryzuje warstwy stanu szlacheckiego – prezentuje przyczyny, przejawy i skutki wzrostu potęgi magnatów.	ordynacja – omawia rolę postaci: Janusza Radziwiłła, Bogusława Radziwiłła – przedstawia przyczyny i skutki rozwarstwienia stanu szlacheckiego – tłumaczy, w jakich okolicznościach szlachcic mógł utracić prawa obywatelskie i jakie były tego skutki – prezentuje styl życia polskiej magnaterii.	Radziejowskiego, Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego – przedstawia wpływ kryzysu w XVII w. na przemiany społeczne i polityczne w Rzeczypospolitej – prezentuje wpływ przywilejów na rolę szlachty i króla w państwie.	– omawia i ocenia postawy magnaterii wobec zagrożenia państwowości polskiej – ocenia wpływ oligarchii magnackiej na funkcjonowanie państwa polskiego.
5. Z królem lub przeciw niemu	1. Konfederacje i rokosze	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekucja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: elekcja	Uczeń: – omawia rolę postaci: Stanisława	Uczeń: – ocenia postawy przywódców

	<p>2. Rokosz Zebrzydowski go 3. Rokosz Lubomirskiego 4. W obronie kraju 5. Konfederacja targowicka</p>	<p>konfederacja, rokosz, elekcja <i>viritim</i>, konfederacja barska, konfederacja targowicka – omawia rolę postaci: Zygmunta I Starego, Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Stanisława Augusta Poniatowskiego – zna daty konfederacji: barskiej (1768–1772 r.) i targowickiej (1792 r.) – tłumaczy, dlaczego targowica (konfederacja targowicka) stała się symbolem zdrady narodowej.</p>	<p>praw i dóbr, rokosz Zebrzydowski, rokosz Lubomirskiego – omawia rolę postaci: Mikołaja Zebrzydowskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – zna daty rokoszy: Zebrzydowskiego (1606–1607 r.) i Lubomirskiego (1665–1666 r.) – wymienia cechy charakterystyczne konfederacji i rokoszy jako wyrazów szlacheckiego buntu – przedstawia przyczyny, cele i skutki konfederacji:</p>	<p><i>vivente rege</i>, „wojna kokosza”, konfederacja tyszowiecka – omawia rolę postaci: Jana Zamojskiego, Stefana Czarnieckiego – zna daty: „wojny kokoszej” (1537 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.) – wymienia przyczyny, cele i skutki „wojny kokoszej” – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszy: Zebrzydowskiego oraz Lubomirskiego – prezentuje przyczyny, cele i skutki konfederacji tyszowieckiej.</p>	<p>Lanckorońskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego – wyjaśnia, dlaczego rokosze i konfederacje miały destrukcyjny wpływ na życie polityczne w Rzeczypospolitej.</p>	<p>rokoszy – ocenia zjawisko oligarchizacji życia politycznego w Rzeczypospolitej – ocenia różne postawy polskiej szlachty wobec władzy królewskiej i racji stanu.</p>
--	--	--	---	---	--	--

			barskiej i targowickiej.			
6. Polskie wzorce obywatela	<p>1. Obywatel w Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>2. Propozycje reform ustrojowych</p> <p>3. Nowa koncepcja narodu</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu sarmatyzm – omawia rolę postaci: Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Piotra Skargi – zna datę wydania <i>Konstytucji 3 maja</i> (1791 r.) – przedstawia społeczne i obywatelskie idee A. Frycza Modrzewskiego – prezentuje założenia sarmatyzmu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „czarna procesja”, prawo o miastach – omawia rolę postaci: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Jana Dekerta – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), uchwalenia prawa o miastach (1791 r.) – tłumaczy, dlaczego termin obywatele początkowo dotyczył jedynie przedstawicieli stanu szlacheckiego – prezentuje XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – przedstawia proces nabywania praw przez 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje wpływ reformacji na rozwój nowych idei społecznych na ziemiach polskich – omawia przyczyny krytyki szlacheckiej idei „złotej wolności” – wyjaśnia, na czym polegała nowa koncepcja narodu ukształtowana w XVIII w. – przedstawia ewolucję pojęcia obywatel na gruncie polskim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Kallimacha, Biernata z Lublina, Jana Ostroroga – porównuje i ocenia postulaty reform: S. Leszczyńskiego, S. Konarskiego i S. Staszica – porównuje rozważania na temat pozycji obywatela w państwie w polskiej i zachodnioeuropejskiej publicystyce politycznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – omawia i ocenia wpływ wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. na przemiany społeczne na ziemiach polskich.

			mieszczan w XVIII w.			
IV. Wiek rewolucji						
1. Wielkie rewolucje	<p>1. Dlaczego wybuchła rewolucja amerykańska?</p> <p>2. Wojna o niepodległość</p> <p>3. Wybuch rewolucji</p> <p>4. Francja republiką</p> <p>5. Terror jakobinów i upadek rewolucji</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p><i>Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych, Deklaracja praw człowieka i obywatela</i></p> <p>– omawia rolę postaci: Jerzego Waszyngtona, Benjamina Franklina</p> <p>– zna daty: wybuchu wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1774 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i> (4 lipca 1776 r.), zburzenia Bastylji (14 lipca 1789 r.), uchwalenia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p><i>Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki</i>, jakobini, przewrót termidoriański</p> <p>– omawia rolę postaci: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Ludwika XVI, Maximiliena de Robespierre’a</p> <p>– zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki</i> (1787 r.), ogłoszenia Francji republiką (wrzesień 1792 r.), dojścia do władzy jakobinów (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (lipiec 1794 r.)</p> <p>– wymienia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>„bostońskie picie herbaty”, Zgromadzenie Narodowe, Konstytuanta, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa), Konwent Narodowy</p> <p>– omawia rolę postaci: Thomasa Jeffersona, Johna Adamsa</p> <p>– zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), uchwalenia pierwszej konstytucji francuskiej (wrzesień 1791 r.), egzekucji</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>sankiuloci, I koalicja antyfrancuska, „konstytucja roku III”</p> <p>– omawia rolę postaci: Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena</p> <p>– zna daty: bitwy pod Lexington (1775 r.), traktatu pokojowego, którego zawarcie zakończyło wojnę o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1783 r.), wybuchu powstania w Wandei (1793 r.)</p> <p>– omawia relacje pomiędzy Wielką</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> na współczesne prawa człowieka</p> <p>– ocenia wpływ rewolucji: amerykańskiej oraz francuskiej na koncepcje państwa i prawa.</p>

		<p><i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (26 sierpnia 1789 r.) – przedstawia zasady spisane w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>bezpośrednie przyczyny wojny kolonii angielskich o niepodległość – prezentuje zasady ustrojowe Stanów Zjednoczonych Ameryki – omawia okoliczności wybuchu rewolucji francuskiej – przedstawia stosunek społeczeństwa do rewolucji – wymienia główne etapy rewolucji francuskiej.</p>	<p>Ludwika XVI (styczeń 1793 r.), uchwalenia „konstytucji roku III” (1795 r.) – wskazuje na mapie obszary Francji, na których doszło do wystąpień kontrrewolucyjnych – opisuje przebieg wojny kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej o niepodległość – prezentuje sytuację społeczno-ekonomiczną we Francji w XVIII w. – tłumaczy realne i symboliczne znaczenie zdobycia Bastylji.</p>	<p>Brytanią a koloniami angielskimi w Ameryce Północnej – prezentuje losy Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia i ocenia dyktatorskie rządy jakobinów.</p>	
<p>2. Rewolucje społeczne</p>	<p>1. Wiosna Ludów 2. Sztuka w służbie rewolucji 3. Ideologia socjalistyczna 4. Rewolucja</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, rewolucja październikowa – omawia rolę postaci: Karola</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja przemysłowa, socjalizm, komunizm, socjalizm naukowy – omawia rolę</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, <i>Manifest komunistyczny</i>, rewizjonizm, reformizm – omawia rolę</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mieniszewicy, bolszewicy, <i>Manifest październikowy</i></p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ rewolucji na sztukę – ocenia cele i skuteczność reformizmu – ocenia wpływ ideologii</p>

	<p>w Rosji w latach 1905–1907 5. Rok 1917 w Rosji</p>	<p>Marksa, Fryderyka Engelsa, Włodzimierza Lenina – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), rewolucji lutowej w Rosji (marzec 1917 r.), rewolucji październikowej (listopad 1917 r.) – wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów – prezentuje przyczyny oraz skutki rewolucji: lutowej i październikowej w Rosji.</p>	<p>postaci: Giuseppe Garibaldiego, Ludwika Napoleona Bonapartego, Franciszka Józefa I – zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w Rosji (1905–1907 r.) – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpień Wiosny Ludów – omawia społeczne skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój nowych ideologii – przedstawia założenia socjalizmu, socjalizmu utopijnego i komunizmu – wymienia przyczyny i skutki rewolucji w Rosji z lat 1905–1907 – prezentuje rządy</p>	<p>postaci: Giuseppe Mazziniego, Mikołaja II, Piotra Stołypina – zna daty wybuchu Wiosny Ludów: w państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we Francji (luty 1848 r.), w państwach niemieckich i Austrii (luty 1848 r.) – wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r. – prezentuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii – przedstawia okoliczności, które wpłynęły na ukształtowanie się rewizjonizmu i reformizmu.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Karola X, Ludwika Filipa, Klemensa von Metternicha, Ferdynanda I – zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.) – tłumaczy, jaką rolę odgrywała sztuka w czasach rewolucji – porównuje rewolucyjny terror jakobinów i bolszewików – przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji życia w Europie.</p>	<p>demokratycznej i socjalistycznej na ruchy rewolucyjne – ocenia rządy bolszewików w Rosji.</p>
--	---	---	--	---	--	--

			bolszewików w Rosji.			
3. Społeczeństwo bez państwa	<p>1. Początki anarchizmu</p> <p>2. Anarchizm czy komunizm?</p> <p>3. Anarchizm w XX wieku</p> <p>4. Anarchiści na ziemiach polskich</p> <p>5. Anarchiści współcześnie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm – omawia rolę postaci: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina – wymienia przyczyny ukształtowania się anarchizmu – przedstawia metody działania anarchistów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu antyglobalizm – omawia rolę postaci: Pierre’a Proudhona, Edwarda Abramowskiego – przedstawia ideologiczne podstawy anarchizmu – omawia działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinięcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: anarchokomunizm, anarchosyndykalizm, związki zawodowe – omawia rolę postaci Williama Godwina – wyjaśnia, za jakim modelem organizacji społeczeństwa opowiadał się Pierre Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Luigiego Lucheniego, Leona Czolgosza, Jeana Jacques’a Élisée Reclusa – przedstawia wpływ anarchosyndykalizmu na działalność związków zawodowych w Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkultury młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek anarchistów do państwa i władzy.
4. Komuna Paryska	<p>1. Powstanie III Republiki Francuskiej</p> <p>2. Okoliczności proklamowani</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Międzynarodówka</i> – omawia rolę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu

	<p>a Komuny Paryskiej</p> <p>3. Upadek Komuny Paryskiej</p> <p>4. Represje wobec komunardów</p> <p>5. Kobiety we francuskich rewolucjach</p>	<p>Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja 1871 r.)</p> <p>– przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.</p>	<p>– omawia rolę postaci Jarosława Dąbrowskiego</p> <p>– zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrzesień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej</p> <p>– prezentuje działalność Rady Komuny</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Komuny Paryskiej.</p>	<p>postaci: Napoleona III, Louisa Adolphe’a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walerego Wróblewskiego</p> <p>– zna daty: klęski Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.)</p> <p>– przedstawia wpływ wojny francusko-pruskiej na walki Komuny Paryskiej</p> <p>– tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.</p>	<p>kobiet w rewolucjach francuskich.</p>	<p>rewolucyjnego.</p>
V. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej						
<p>1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej</p>	<p>1. Odbudowa państwowości</p> <p>2. Powszechne prawo wyborcze</p> <p>3. Od demokracji do sanacji</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja marcowa, konstytucja kwietniowa</p> <p>– omawia rolę</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu sanacja</p> <p>– omawia rolę postaci Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– zna datę przewrotu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wybory brzeskie, proces brzeski, „getto ławkowe”, strajk rolny</p> <p>– zna daty:</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Zofii Moraczewskiej</p> <p>– zna datę strajku powszechnego w Krakowie (1923 r.)</p> <p>– przedstawia i</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje oraz ocenia zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.</p>

	<p>4. Wybory brzeskie</p> <p>5. Prawa obywatelskie w konstytucjach II Rzeczypospolitej</p> <p>6. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej</p> <p>7. Konflikty narodowościowe w II Rzeczypospolitej</p>	<p>postaci Józefa Piłsudskiego</p> <p>– zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Polskę (11 listopada 1918 r.), uchwalenia konstytucji: marcowej (1921 r.) i kwietniowej (1935 r.)</p> <p>– przedstawia ustrój polityczny II Rzeczypospolitej ustanowiony w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.</p>	<p>majowego (1926 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie tereny zwartej osadnictwa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia początki kształtowania się II Rzeczypospolitej</p> <p>– prezentuje zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej</p> <p>– opisuje wielonarodową strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.</p>	<p>powołania rządu J. Moraczewskiego (listopad 1918 r.), pierwszych wyborów do sejmu w II Rzeczypospolitej (styczeń 1919 r.), wyborów brzeskich (1930 r.), procesu brzeskiego (1931–1932 r.)</p> <p>– tłumaczy, na czym polegał demokratyczny charakter II Rzeczypospolitej na początku jej istnienia</p> <p>– omawia okoliczności zamachu majowego.</p>	<p>ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych.</p>	
<p>2. Władza i społeczeństwo w PRL</p>	<p>1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku</p> <p>2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: poznański Czerwiec, wydarzenia marcowe, Grudzień '70</p> <p>– omawia rolę postaci: Bolesława Bieruta, Władysława</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, kult jednostki, odwilż październikowa</p> <p>– omawia rolę postaci: Stanisława Mikołajczyka, kard.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, „mała stabilizacja”, „partyzanci”, czarny czwartek</p> <p>– omawia rolę postaci: Józefa</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Antoniego Słonimskiego, Mieczysława Moczara, Karola Modzelewskiego</p> <p>– zna daty: powołania W. Gomułki na</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia politykę PZPR wobec społeczeństwa.</p>

	<p>3. Jak powstała opozycja? 4. Marzec '68 5. Grudzień '70</p>	<p>Gomułki, Edwarda Gierka – zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</i> (1952 r.), poznańskiego Czerwca (28–30 czerwca 1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.), wystąpień grudniowych na Wybrzeżu (1970 r.) – przedstawia skutki przejęcia władzy w Polsce przez komunistów.</p>	<p>Stefana Wyszyńskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika – zna daty: powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948 r.), odwilży październikowej (1956–1957 r.) – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki poznańskiego Czerwca – omawia przyczyny, przebieg i skutki Marca '68 – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wystąpień na Wybrzeżu z grudnia 1970 r.</p>	<p>Różańskiego, Józefa Cyrankiewicza – zna daty: utworzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (1945 r.), przeprowadzenia referendum ludowego (1946 r.), uchwalenia „małej konstytucji” (1947 r.), czarnego czwartku w Gdyni (17 grudnia 1970 r.) – prezentuje stosunek władz komunistycznych do społeczeństwa – wymienia cele komunistycznej propagandy – omawia odwilż październikową i „małą stabilizację” z czasów rządów W. Gomułki – przedstawia okoliczności powstania opozycji</p>	<p>stanowisko I sekretarza KC PZPR (październik 1956 r.), powstania <i>Listu 34</i> (1964 r.) – prezentuje proces przejmowania władzy przez komunistów w powojennej Polsce – przedstawia proces formowania się opozycji w powojennej Polsce.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

3. Opozycja polityczna w PRL	1. Początki opozycji 2. O wolne związki zawodowe 3. Rozprawa z opozycją 4. Dalsza walka o demokrację	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, postulaty sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Okrągły Stół – omawia rolę postaci: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, kard. Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jaruzelskiego – zna daty: wyboru kard. K. Wojtyły na papieża (1978 r.), strajku w Stoczni Gdańskiej (14–31 sierpnia 1980 r.), wprowadzenia stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.) – przedstawia przyczyny i skutki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Służba Bezpieczeństwa, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – omawia rolę postaci: Jacka Kuronia, ks. Jerzego Popiełuszki – zna daty: strajków czerwcowych (1976 r.), powstania KOR (1976 r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 sierpnia 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 sierpnia 1980 r.), utworzenia NSZZ „Solidarność” (wrzesień 1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.),	antykomunistycznej. Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Studencki Komitet Solidarności, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne Związki Zawodowe – omawia rolę postaci: Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyka – zna daty: założenia WZZ (1978 r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (22 lipca 1983 r.) – przedstawia	Uczeń: – omawia rolę postaci: Jerzego Andrzejewskiego, Edwarda Lipińskiego, ks. Jana Ziei, Jana Józefa Lipskiego, Kazimierza Świtonია, Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wyszkowskiego, Antoniego Sokołowskiego, Bogdana Borsewicz, Andrzeja Kołodzieja – zna daty powstania: Studenckiego Komitetu Solidarności (1977 r.) i ROPCiO (1977 r.) – przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi – opisuje postawy społeczeństwa	Uczeń: – ocenia rolę organizacji opozycyjnych w walce o demokratyzację państwa polskiego.
-------------------------------------	---	--	---	--	---	--

		wydarzeń z sierpnia 1980 r.	<p>obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5 kwietnia 1989 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele i przedstawia charakter działalności KOR – omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – prezentuje okoliczności zwołania obrad Okrągłego Stołu i decyzje polityczne ich uczestników. 	<p>okoliczności powstawania organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ problemów życia codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL – wymienia nazwy organizacji opozycyjnych działających w PRL w latach 70. i 80. XX w. 	<p>polskiego wobec polityki władz komunistycznych.</p>	
4. Między utopią a antyutopią	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wizje idealnego świata 2. Utopia w myśli politycznej 3. Antyutopia 4. Antyutopie w kinie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, antyutopia – przedstawia przyczyny oraz sposoby wykorzystywania idei eugenicznych w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, eugenika – omawia rolę postaci: Aldousa Huxleya, George’a Orwella, Stanisława Lema 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Platona, Thomasa More’a, Tommasa Campanelli, Francisca Bacona, Ignacego Krasickiego, Roberta Owena, Janusza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Louisa Auguste’a Blanqui, Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Jeana-Baptiste’a Godina – przedstawia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki w kontekście zagrożenia powstaniem świata przypominającego

	5. Eugenika – realizacja antyutopii	XIX i XX w.	<ul style="list-style-type: none">– wymienia przykłady antyutopii (literackich i filmowych)– przedstawia cechy charakterystyczne antyutopii (literackich i filmowych)– porównuje utopie i antyutopie.	Zajdla, Francisca Galtona <ul style="list-style-type: none">– przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów– wyjaśnia przyczyny ukształtowania się antyutopii.	znaczenie idei utopijnych w myśli politycznej <ul style="list-style-type: none">– wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz praw człowieka.	ten przedstawiony w antyutopiach.
--	-------------------------------------	-------------	---	---	---	-----------------------------------